

**SOSYAL BİLGİLER VE SINIF
ÖĞRETMENLERİNİN SOMUT OLMAYAN
KÜLTÜREL MİRASA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
(KARABÜK İL ÖRNEĞİ)**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KÜLTÜREL MİRAS VE MİRAS ALAN YÖNETİMİ**

Hasan ATILKAN

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI**

**SOSYAL BİLGİLER VE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SOMUT OLMAYAN
KÜLTÜREL MİRASA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (KARABÜK İL ÖRNEĞİ)**

Hasan ATILKAN

Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Eylül 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYSASI.....	3
DOĞRULUK BEYANI	4
ÖNSÖZ	5
ÖZ.....	6
ABSTRACT.....	7
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	8
ARCHIVE RECORD INFORMATION	9
KISALTMALAR	10
ARAŞTIRMANIN KONUSU	11
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	11
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	11
ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZLERİ	13
EVREN VE ÖRNEKLEM	16
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	17
GİRİŞ	18
1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	21
1.1. Somut Olmayan Kültürel Miras.....Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
1.1.1. Uluslararası Kuruluşlar ve Kültürel Mirasın Korunması.....	25
1.1.2. İnsanlığın SOKÜM'ü Temsili Listesi ve Türkiye	28
1.1.2.1. Meddah Sanatı	30
1.1.2.2. Mevlevi Semah Töreni.....	31
1.1.2.3. Aşıklık Geleneği	31
1.1.2.4. Nevruz (Nowruz).....	31
1.1.2.5. Karagöz.....	31
1.1.2.6. Geleneksel Sohbet Toplantıları.....	32
1.1.2.7. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali.....	32
1.1.2.8. Semah, Alevi-Bektaşî Ritual	32
1.1.2.9. Tören Keşkek Geleneği	33
1.1.2.10. Mesir Macunu Festival.....	33

1.1.2.11. Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği	33
1.1.2.12. Ebru: Türk Ebru Sanatı.....	34
1.1.2.13. Geleneksel Çini Sanatı.....	34
1.1.2.14. İnce Ekmek (Lavaş, Katırma, Yufka) Yapım ve Paylaşım Kültürü.. ..	34
1.1.2.15. Hıdrellez: Bahar Kutlaması.....	35
1.1.2.16. Işık Dili.....	35
1.1.2.17. Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik....	36
1.1.2.18. Geleneksel Türk Okçuluğu	36
1.1.2.19. Geleneksel Zeka ve Strateji Oyunu: Mangala	36
1.1.2.20. Minyatür Sanatı	37
1.1.2.21. Hüsn-i Hat Sanatı.....	37
1.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Kültürel Miras Eğitimi.....	37
1.2.1. Miras Eğitimi, Kültürel Farkındalık ve Sosyal Bilgiler Eğitimi	37
1.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kültürel Miras.....	40
1.2.3. Programın Felsefe ve Amaçlarında Kültürel Miras	42
1.2.4. Kazanımlarda Kültürel Miras	44
2. SOSYAL BİLGİLER VE SINIF ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA.....	46
2.1. Bulgular	46
2.1.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	46
2.1.2. SOKÜM Tutum Ölçeğine Yönelik Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri.....	48
2.1.3. Öğretmenlerin SOKÜM'a İlişkin Tutumları.....	50
2.1.4. Öğretmenlerin SOKÜM'a İlişkin Tutumlarının Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması.....	51
3. SONUÇ	62
KAYNAKÇA.....	66
TABLolar LİSTESİ	73
EKLER	74
ÖZGEÇMİŞ	77

TEZ ONAY SAYSASI

Hasan ATILKAN tarafından hazırlanan “SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (KARABÜK İL ÖRNEĞİ)” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI .....

Tez Danışmanı: Safranbolu Turizm Fakültesi, Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi
Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 23/09/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Nedim BAKIRCI (NOHU)

.....

Üye : Prof. Dr. Taşkın DENİZ (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımda alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitű tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tűm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Adı Soyadı : Hasan ATILKAN

İmza :

ÖNSÖZ

Tez yazma süreci boyunca desteğini esirgemeyen, ihtiyacım olan her an yardımlarını sunan, yoğun iş temposu arasında değerli vakitlerini ayıran tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI'ya sonsuz şükranlarımı sunarım. Tez sürecinde destek olan Dr. Öğr. Üyesi Can BİÇER'e, araştırma jürisinde görev alan Sayın Prof. Dr. Nedim BAKIRCI ve Prof. Dr. Taşkın DENİZ'e, araştırma analizleri konusunda bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Öğr. Gör. Mehmet UÇAR'a teşekkür ederim. Ayrıca zamanlarından fedakârlıkta bulunarak tez yazım aşamasında kolaylıklar sağlayan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Hasan ATILKAN

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerinin kültürün parçalarından biri olan Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM)'a ilişkin tutumlarını incelemektir. Bilindiği üzere insanlar tarafından inşa edilmiş kültürel yapılar, toplumların tüm deneyimlerini ve ruhunu gelecek kuşaklara aktarırlar. Söz konusu yapılar o toplumun değerleri ve kültürel yapısıyla yaşamış insanların elleriyle tasarlanmış, üretilmiş, ayrıca sanatlarını ve düşüncelerini bu yapılarla ifade etmişlerdir. Bu çerçevede Karabük ilinde görev yapan ve sosyal bilgiler dersine giren sosyal bilgiler öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri üzerinde bir alan çalışması yapılmıştır. Kolayda örnekleme tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Ankette “SOKÜM Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmaya 95 sosyal bilgiler öğretmeni ve 145 sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 240 öğretmen katılmıştır.

Sosyal bilgiler dersine giren sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinden toplanan veriler SPSS 20 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin somut olmaya kültürel mirasa ilişkin tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir. Başka bir deyişle; öğretmenlerin geleneksel sanatlar, kültürel bilinç, sosyal hayat, doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar ile sözlü gelenek konusundaki tutumlarının genel olarak olumlu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada öğretmenlerin SOKÜM'a ilişkin tutumlarının demografik özellikleri açısından karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalarda; SOKÜM'a ilişkin tutumların öğretmenlerin cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, görev yaptıkları yer (okul), branşları, mesleki deneyimleri ve eğitim durumları açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Karabük ilinde yapılan bu çalışmanın uygulamaya dayalı olması, SOKÜM konusunda öğretmenlerin duyarlılıklarını ve farkındalıklarını ortaya koyması ve gelecek çalışmalara örnek olması açısından sonraki çalışmalara rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelime: Kültürel Miras; SOKÜM; Sosyal Bilgiler Öğretmeni; Sınıf Öğretmeni; Karabük

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the attitudes of the teachers who take the social studies course towards the intangible cultural heritage, which is one of the parts of the culture. In this context, a field study was conducted on social studies teachers and classroom teachers who work in Karabuk and take social studies courses. As it is known, cultural structures built by people transfer all the experiences and spirit of societies to future generations. The buildings in question were designed and produced by the hands of people who lived with the values and cultural structure of that society, and also expressed their arts and thoughts with these structures. In this study, in which convenience sampling technique was used, questionnaire technique was used as data collection tool. "Intangible Cultural Heritage Attitude Scale" was used in the survey. A total of 240 teachers, including 95 social studies teachers and 145 classroom teachers, participated in the research.

The data collected from the social studies and classroom teachers who took the social studies course were analyzed with the SPSS 20 statistical package program. As a result of the analysis, it was determined that teachers' attitudes towards being concrete and cultural heritage were positive. In other words; Teachers' attitudes towards traditional arts, cultural awareness, social life, knowledge and practices related to nature and the universe, and oral tradition were generally positive. In addition, in the study, teachers' attitudes towards intangible cultural heritage were compared in terms of demographic characteristics. In the comparisons made; It has been determined that attitudes towards intangible cultural heritage show significant differences in terms of teachers' gender, age, marital status, place of work (school), branches, professional experiences and educational status. It is thought that this study, which was conducted in Karabük, is based on practice, reveals the sensitivity and awareness of teachers about intangible cultural heritage, and will guide future studies in terms of being an example for future studies.

Keywords: Cultural Heritage; Intangible Cultural Heritage; Social Studies Teacher; Class Teacher; Karabuk

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasa İlişkin Görüşleri (Karabük İl Örneği)
Tezin Yazarı	Hasan ATILKAN
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	23/09/2022
Tezin Alanı	Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ-LEE
Tezin Sayfa Sayısı	77
Anahtar Kelimeler	Kültürel Miras; Somut Olmayan Kültürel Miras; Sosyal Bilgiler Öğretmeni; Sınıf Öğretmeni; Karabük

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Opinions of Social Studies and Classroom Teachers on Intangible Cultural Heritage (The Case of Karabuk)
Author of the Thesis	Hasan ATILKAN
Advisor of the Thesis	Assist. Prof. Dr. Fahri DAĞI
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	23/09/2022
Field of the Thesis	Department of Cultural Heritage and Heritage Management
Place of the Thesis	KBÜ-LEE
Total Page Number	77
Keywords	Cultural Heritage; Intangible Cultural Heritage; Social Studies Teacher; Class Teacher; Karabuk

KISALTMALAR

KMO	: Örneklem Yeterlilik Derecesi
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
SPSS	: İstatistik Paket Programı
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Çalışmanın konusu; Karabük ilinde görev yapan ve sosyal bilgiler dersine giren sosyal bilgiler öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin SOKÜM'a ilişkin tutumlarının belirlenmesidir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerinin kültürün parçalarından biri olan SOKÜM'a ilişkin görüşlerini incelemektir. Küreselleşmenin büyük bir hızla geliştiği ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştığı çağımızda ulusal ve yerel değerlerin korunması ve yaşatılması iyice zorlaşmıştır. bir var oluş meselesi olarak değerlendirilen bu durum, ulusların milli varlıklarını devam ettirebilmelerinin yoludur (Kolaç, 2009). Kültür ve değerler eğitiminin esas amaçlarından biri, bireylerin kültürel ve evrensel değerlerle ilgili bilinç sahibi olmalarını sağlamaktır (Kale, 2007). Burada da en çok öğretmenlere, özellikle sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlerine görevler düşmektedir. Bu çalışmanın ilköğretim Sosyal bilgiler öğretmenleri düzeyinde yapılması, uygulamaya dayalı olması SOKÜM konusunda öğretmenlerin duyarlılıklarını ve farkındalıklarını tespit etme ve sonuç olarak SOKÜM hakkında olumlu bir tutum kazandırma amacıyla olduğu için alan yazına önemli bir katkısı olacağı ve sonraki çalışmalara rehberlik edeceği öngörülmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada veri toplama amacıyla anket yönteminden yararlanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğretmenlerin demografik özellikleri bulunmaktadır. Bu çerçevede cinsiyet, yaş, medeni durum, görev yapılan yer, branş, mesleki deneyim ve eğitim durumu gibi sorular sorulmuştur. İkinci bölümde; Gürel ve Çetin (2019) tarafından oluşturulan "SOKÜM Tutum ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçeğin orijinali 23 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ancak çalışma kapsamında 4 madde daha ilave edilmiştir. Yazarlar ölçeğin uyum değerlerini kabul edilir sınırlar içinde tespit etmişlerdir. Ayrıca ölçek 0,89 oranında güvenilir bulunmuştur. Orijinaline uygun olarak 4'lü Likert şeklinde hazırlanmış olan anket EK1'de gösterilmiştir.

Karabük'teki sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinden toplanmış olan veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde öncelikle

araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri tespit edilmiştir. söz konusu özelliklerin tespiti için frekans analizi yapılmıştır. Analizlerin ikinci aşamasında önemi büyük olan veri setinin yapı geçerliği ve güvenilirliğine bakılmıştır (Christensen vd., 2015). Yapı geçerliği, ölçülen özelliğin ne olduğu ile ilgilidir ve bunu test etmek için en yaygın kullanılan yöntem faktör analizidir. Faktör analizinin, açıklayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere iki çeşidi vardır (Yaşlıoğlu, 2017). Bu çalışmada açıklayıcı faktör analizi tercih edilmiştir (Büyüköztürk vd., 2004).

Açıklayıcı faktör analizinde iki temel değer vardır. Bu değerlerden ilki olan Barlett değeri; alan çalışması sonucu elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğunu gösteren bir değerdir. Bartlett değerinin $p < 0,05$ veya $p < 0,01$ olması gerekmektedir (Hair vd., 2010). Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ise, değişkenler setinin ne kadar ortak olduğunun bir göstergesi olarak kullanılmaktadır. Ölçümde elde edilecek 0.60'ın üzerinde bir sonuç faktör analizi için uygun olarak kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Dolayısıyla Hair ve arkadaşlarına (2010)'a göre, KMO oranının 0,5 veya 0,5'in üzerinde olması gerekmektedir. 0,5'in altındaki değerler değerlendirmeye uygun değildir.

KMO'dan hareketle 1'den büyük özdeğere sahip olan faktörler dikkate alınarak, veri setinin kaç faktörden oluştuğu saptanabilmektedir (Erdoğan, 2003). Çalışmada, yaygın kullanım alanı olan ve yorumlama kolaylığı sağlayan dikey (ortogonal) döndürme yöntemlerinden biri olan Varimax Döndürme Yöntemi kullanılmıştır. Varimax döndürme yöntemi, az değişkenden hareketle faktör varyanslarının yüksek çıkmasını sağlayabilmektedir (Tavşancıl, 2002). Ayrıca, sosyal bilimlerde faktör analizi sonucu ortaya çıkan boyutların kümülatif varyans oranlarının 0,40-0,60 aralığında olması gerekmektedir (Tavşancıl, 2002).

Veri setinin güvenilirliğini ölçmek amacıyla güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenirlik, bir ölçüm sürecinde, ölçüm işleminin tekrarlanabilir olması ya da tekrarlardaki tutarlılıktır (Alpar, 2010). Güvenirlik, zamana göre değişmezlik ölçüsüdür (Tavşancıl, 2002). Güvenirlik aynı zamanda, ölçekleri oluşturan maddelerin kendi içlerinde tutarlı olup olmadığını ölçmek için kullanılmaktadır (Ural ve Kılıç, 2013). Güvenirlik analizi için Alfa katsayısı (Cronbach Alpha) kullanılmıştır (Özdamar, 2004; Erkuş, 2009). Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliği için ise “ $0,00 \leq \alpha < 0,40$ = güvenilir değil, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ = düşük güvenilirlik, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ = oldukça güvenilir ve $0,80 \leq \alpha < 1,00$ = yüksek güvenilirlik” değerleri dikkate

alınmıştır (Kalaycı, 2010; Akgül ve Çevik, 2003). Analizlerin üçüncü aşamasında öğretmenlerin tutumlarının hangi yönde olduğunu belirlemek için betimsel analizlerden olan aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Öğretmenlerin SOKÜM'a yönelik tutumları; "1.00-1.75 = hiç katılmıyorum, 1.76-2.50 = katılmıyorum, 2.51-3.35 = katılıyorum ve 3.26-4.00 = tamamen katılıyorum" dikkate alınarak yorumlanmıştır (Özdamar, 2001). Dördüncü aşamada ise araştırmanın hipotezlerini doğrulamak için farklılık analizlerinden olan Independent Sample T testi ve One-Way ANOVA testinden yararlanılmıştır. T-testi; iki grup arasında bağımlı bir değişken ortalamaları için anlamlı bir fark olup olmadığını gösterirken, ANOVA, bir aralıkta veya oran ölçeğinde iki gruptan fazla arasındaki anlamlı ortalama farklılıkların incelenmesine yardımcı olmaktadır (Sekaran, 2003).

ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZLERİ

Araştırma modeli; bilimsel çalışmalar için belli bir amaç kapsamında verilerin olabildiğince düşük maliyetle toplanması ve çözümlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2008). Karabük ilinde çalışan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin SOKÜM'a ilişkin tutumlarını belirlemek için betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli; belirli bir olguyu tasvir etmeyi ifade eden bir modeli çeşididir (Büyüköztürk, vd., 2010). Betimsel tarama modeli, istatistiksel olarak çeşitli testlerin yapılması ve bunların değerlendirilmesi için kolaylık sağlayan bir modeldir (Ulus vd., 2010; Padem vd., 2012). Ayrıca hipotezlerin doğrulanması için de tercih edilen modellerden biridir. Bilindiği üzere; yapılmakta olan çalışmaların ya da çalışmalarla ilgili belirli özelliklerin doğruluğunun sınanması için öne sürülen geçici önermelere hipotez denilmektedir. Araştırmacılar, çalışmaya konu olan olay ve olgulardan hareketle gereken verileri toplayarak, öngördükleri hipotezleri doğrulamaya çalışmaktadırlar. Öngörülen bu hipotezlerin istatistiksel işlemler sonucunda kabul veya ret durumları tespit edilmektedir (Erdem, 2007).

Yukarıda ifade edildiği gibi araştırmanın bağımsız değişkeni öğretmenlerin demografik özellikleridir. Bağımlı değişken ise SOKÜM'a ilişkin tutumlarıdır. Bu çerçevede öngörülen hipotezler aşağıda verilmiştir;

- **H1:** Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.

- ✓ **H1a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- ✓ **H1b:** Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- ✓ **H1c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- ✓ **H1d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- ✓ **H1e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- **H2:** Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H2a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H2b:** Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H2c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H2d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H1e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H3:** Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H3a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H3b:** Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H3c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H3d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.

- ✓ **H3e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H4:** Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H4a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H4b:** Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H4c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H4d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H4e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.
- **H5:** Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H5a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H5b:** Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H5c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H5d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H5e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H6:** Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H6a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H6b:** Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.

- ✓ **H6c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.
- ✓ **H6d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.
- ✓ **H6e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.
- **H7:** Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H7a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H7b:** Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H7c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H7d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
  - ✓ **H7e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Çalışmanın evreni Karabük ilinde faaliyet gösteren sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleridir. Araştırmanın yapıldığı 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde Karabük'te 110 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 170 sınıf öğretmenin çalıştığı İl Milli Eğitim Müdürlüğünden öğrenilmiştir. Ancak araştırma alanının geniş olması, maliyet, cevap alma oranı ve zaman gibi kısıtlar nedeniyle araştırmada örnekleme gidilmiştir (Altunışık, vd., 2005). Bu kapsamda kolayda örnekleme tekniği ile öğretmenlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Kolayda örnekleme; araştırmacının istediği veya daha doğru cevaplar vereceğini düşündüğü birimleri özgürce seçebildiği örnekleme tekniğidir (Nakip, 2013).

Nicel çalışmalarda örnekleme hesaplamak için çalışmada kullanılan değişken sayısının en az beş katı olması gerektiği (Tavşancıl, 2002) belirtilmekle birlikte. Evren hacmi, değişken tipleri (nicel ve nitel), güven düzeyi, standart hata gibi belirleyiciler göz önünde bulundurularak örnekleme tekniklerine göre çeşitli formüller

geliştirilmiştir (Ryan, 1995; Davis ve Cosenza, 1998; Yamane, 2001; Sekaran, 2003; Baş, 2010). Bu araştırmada örneklem sayısı için Sekaran (2003) ile Krejcie ve Morgan'ın (1970) önermiş oldukları örneklem tablolarından yararlanılmıştır. Söz konusu tablolarda incelenen konunun görülme sıklığı $p=0,5$ 'tir. Görülmeme sıklığı ise $q=0,5$ olarak belirlenmiştir. T tablosunda 0,5 hata payında ve %95 güven aralığında dikkate alınması gereken güven değeri 1,96 olarak belirtilmiştir. Bu kriterler doğrultusunda ulaşılması gereken kişi sayısının en az 162 kişi olduğu belirlenmiştir. sonuçların daha genellenebilir ve gerçekçi olabilmesi için toplam 240 öğretmen araştırmaya dahil edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın sonuçları Karabük ilinde görev yapan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır. Başka illerde yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılabilir. Diğer bir kısıt zaman, maliyet vb. nedenlerden dolayı tam sayıma ulaşamamasıdır.

GİRİŞ

1960'lerden itibaren kültürün sürekli yaşadığı ve geliştiği için somut ürünlerine indirgenemeyeceğini düşüncesi hakim olmuştur. Bu yaklaşım aslında sadece somut varlıklardan değil; aynı zamanda ve özellikle insan topluluklarının yaşayan kültürünü, evrimlerini ve devam eden gelişimlerini temsil eden temel unsurları, kültürel mirasın özünü de yakalamıştır. Bu sebeple, belirli bir insan grubunun, öteki insan gruplarına kıyasla eşsizliği ve ayırt ediciliğinin yanı sıra, özgün yapısının temel unsurları olarak kabul edilen bütün maddi olmayan unsurları kapsamaktadır. Başka bir deyişle, bir halkın kültürü, o halkın kendine özgü özel yapısının tam kalbini temsil eden unsurların bütününden oluşmaktadır (İlin ve Segal, 2016; Karakuş, 2014; Güvenç, 2013).

20. yüzyılın son on yıllarına kadar bu bütünsel kültür algısı uluslararası toplum tarafından yeterince algılanmamıştı. Kültürel mirasın korunması amacıyla kabul edilen, ister münhasıran silahlı çatışma durumunda ister barış zamanında da uygulanabilen temel yasal araçlar, kapsayan yalnızca somut kültürel ifadelerle ayrılmıştı ve bu ifadelerin önemi sanatsal, estetik, mimari, görsel, bilimsel ve ekonomik değerlerinin nesnel ve standart bir şekilde algılanması esasları temelinde değerlendirilmiştir. Bu araçlar sayesinde Batı dünyasında gelişen bu bakış açısı, kültürel mirasın değerini belirlemek için bir bütün olarak uluslararası toplum tarafından kullanılan küreselleşmiş bir değerlendirme yöntemi haline gelmiştir. Meta-hukuki terimlerle, maddi olmayan kültürel miras için yeterli koruma sağlama ihtiyacına ilişkin bu algı eksikliği, muhtemelen - bilinçli veya bilinçsiz olarak - bu mirasın insan topluluklarının kültürel ve sosyal kimliğinin önemli bir parçası olduğuna duyulan güvenin sonucuydu. , ilgili toplulukların sosyal evrimi bağlamında yerel düzeyde otomatik olarak ve uygun şekilde korunmuş ve geliştirilmiştir. Diğer bir deyişle, SOKÜM'in emanetçilerinin, kendi maddi olmayan miraslarını korumak ve sürdürmek için gerekli bilgiyi gelecek nesillere aktarma misyonunu, bu konuda herhangi bir uluslararası harekete gerek kalmadan kendiliğinden ve uygun bir şekilde yerine getirdikleri kabul edilmiştir. Bu kendiliğinden süreç, yüzyıllardır iyi sonuç verdiği düşünülebilse de, dinamikleri, son on yıllara damgasını vuran küreselleşme sürecinin ilerlemesiyle aniden bozulmuştur. Aslında, çoğu durumda kültürel yalan söylemeye ve belirli kültürel modellerin diğerlerine dayatılmasına dönüşen

kültürlerarası temasların yoğunlaşması, en eski nesillerin bilgi ve birikimlerini en küçüğüne aktarma kapasitesini hızla tehdit altına sokmuştur (Güngör, 2011).

Günümüzde, insan toplumunun giderek; dünya çapında yoksullaşmasına yol açan dillerin, bilginin, teknik bilginin, gelenek, görenek ve düşüncelerin kesin olarak kaybedildiğinin herkes farkındadır. Ağustos 2004'te UNESCO'nun Tokyo'da düzenlediği bir toplantıda, "küreselleşmenin başka bir sömürgeleştirme biçiminden farklı bir şey olmadığı" görüşü dile getirildikten sonra, bütün ülkelerin küreselleşmeden etkilendiği vurgulanmıştır. Örneğin Gørenland kar ve buz kavramlarını ifade eden düzinelerce isim vardır, çünkü avcılar için onları ayırt etmek önemlidir, ancak bugün birçok çocuk bu isimlerden yalnızca birkaçını bilmektedir. Bu örnek, çağdaş dünyada yaygın olan ve onun karakteristik özelliği olan bir süreci özetlemektedir. Küreselleşme süreci, egemen toplumların kültürel arketiplerinin ve çıkarlarının küreselleştiği bağlam, azınlık kültürlerinin önyargısına, yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde kültürel hegemonya ve tekdüzeliğe yol açmaktadır. Böyle bir süreç sonunda tek tip ve kalıplaşmış kültürel modellerin kristalleşmesine ve kültürel çeşitliliğin değerinin bağlamsal olarak aşağılanmasına neden olacaktır.

Sentezde, insanlığın zengin kültürel çeşitliliği, giderek ve tehlikeli bir şekilde tek biçimliliğe yöneltilmektedir. Kültürel açıdan tek biçimlilik, yalnızca kültürel mirasın; dışsallaştırılan ve diğerlerinin kullanımına sunulan farklı insan gruplarının ve topluluklarının algılanabilir tezahürlerinin toplamı olarak tasavvur edilen kaybı değil, aynı zamanda dünyanın farklı halklarının ve toplumların standartlaştırılması anlamına gelmektedir. Sosyal ve kültürel kimliklerini birkaç kalıplaşmış yaşam, düşünme ve dünyayı algılama biçimine dönüştürmektedir. Kültürlerin çeşitliliği, halkların çeşitliliğini yansıtır; bu özellikle SOKÜM ile bağlantılıdır, çünkü böyle bir miras, farklı toplulukların kendine özgü özelliklerinin yaşayan ifadesini temsil etmektedir. UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi'nin (2001) 1. maddesinde vurgulandığı gibi kültürel çeşitliliğin korunması, "insanlığı oluşturan grup ve toplumların kimliklerinin benzersizliği ve çoğulluğunda somutlaşır". Bir "değişim, yenilik ve yaratıcılık kaynağı" olan kültürel çeşitlilik, insanlık için hayati öneme sahiptir ve ayrılmaz bir şekilde SOKÜM'ünün korunmasıyla bağlantılıdır. Kültürel çeşitliliğin karşılıklı olarak tanınması ve saygı gösterilmesi ve daha ziyade, dünyayı oluşturan çeşitli halkların SOKÜM'ünün uygun şekilde korunması, insan toplulukları

arasındaki farklılıkların daha iyi takdir edilmesini ve anlaşılmasını teşvik ederek kültürlerarası ilişkilerde uyumu teşvik etmek için esastır.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Somut Olmayan Kültürel Miras

Somut kültürel miras varlıkları, alanları, elle tutulur nesnelere ve eserler gibi bir topluma ait somut kültürünü meydana getiriyorken, SOKÜM toplumun manevi kültürünü, varlıkları simgelemektedir. Diğer bir deyişle SOKÜM’ı cansız ve fiziksel yapıların dışında insanlar tarafından anlamlandırılan miras olarak ifade edilebilir.

Kapsamı daha geniş bir tanımla SOKÜM; gözle görülemeyen, maddi olarak kavranamayan, sadece o toplumun kimliğini simgeleyen örf, adet, gelenek, görenekler, inanç, dil, folklor, müzik, dans, gösteriler, deyimler, tekerlemeler, atasözleri, şiiirler ve öyküler gibi geleneklerden meydana gelmektedir. SOKÜM unsurlarının korunması, somut kültürel miraslara daha da zordur (Oğuz, 2013).

“Kültürel miras” teriminin içeriği, kısmen UNESCO’nun geliştirdiği enstrümanlarla günümüze doğru önemli değişiklikler göstermiştir. Kültürel miras, anıtlarda ve somut nesne koleksiyonlarıyla kısıtlı değildir. Ayrıca yazılı olmayan gelenekler, izleyici sanatları, el sanatları, toplumsal uygulamalar, inanç törenleri, bayram uygulamaları, tabiat ve evren ile bağlantılı bilgi ve uygulamalar veya geleneksel üretim bilgi ve becerileri gibi geçmişten miras kalan ve torunlarımıza geçen gelenekleri veya yaşayan ifade biçimlerini de içermektedir. Kırılgan olmakla birlikte, SOKÜM, yükselen globalleşme karşısında kültürel çeşitliliğin muhafaza edilmesinde önemli bir faktördür. Farklı toplulukların SOKÜM’ının anlaşılması, kültürlerarası diyaloga yardımcı olur ve diğer yaşam tarzlarına karşılıklı anlayışı teşvik etmektedir. SOKÜM’in önemi, kültürel tezahürün kendisi değil, onun aracılığıyla bir nesilden diğerine aktarılan bilgi ve becerilerin zenginliğidir. Bu bilgi aktarımının ekonomik ve sosyal anlamı, bir Devlet içindeki bazı azınlık toplulukları ve ana akım sosyal yapıları için geçerlidir. Bu durum gelişmiş ülkeler ile sınırlı kalmayıp gelişmekte olan ülkeler içinde önem arz eder(UNESCO, 2021).

İnsanlar tarafından inşa edilmiş kültürel yapılar, toplumların tüm deneyimlerini ve ruhunu gelecek kuşaklara aktarırlar. Nitekim söz konusu yapılar o toplumun değerleri ve kültürel yapısıyla yaşamış insanların elleriyle tasarlanmış, üretilmiş, ayrıca sanatlarını, düşüncelerini ve ustalıklarını bu yapıtlara nakşetmişlerdir. Kültürel

yapıları yapmak için kullanılan araçlar, aletler, süslemeler, yazılar, işlemler, yazıtlar, bunlarla ilgili yazılı belge ve kayıtlar da SOKÜM kapsamında değerlendirilebilir. Bu bağlamda, SOKÜM ile somut kültürel mirasın ilişkisi; ayrılmaz bir özellikten çok, kültürel mirasın birbirlerini tamamlayan unsurları olarak ele alınabilir. Bu iki miras, toplumların kültürel sermayesini ve kimliklerini ortaya koymaları bakımından önemli taşımaktadır (Yeşilbursa, 2011).

SOKÜM'ın Korunması Sözleşmesi, UNESCO tarafından 17 Ekim 2003 tarihinde yapılan 32. Genel Konferansı'nda kabul edilmiştir. Söz konusu sözleşme, toplumların kültürel kimliklerinin parçalarından biri olan, kuşaklara aktarılması istenilen SOKÜM'ın muhafazası ve sonraki kuşaklara aktarılmasına imkân veren imkân, yol ve yöntemleri içermektedir (Oğuz, 2009).

SOKÜM'ın Korunmasına İlişkin Sözleşme (2003), SOKÜM; toplulukların, grupların ve bireylerin, kendi kültürel miraslarının bir parçası olarak tanıdıkları uygulamalar, temsiller, ifadeler, bilgiler ve beceriler olarak tanımlamaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan SOKÜM insan toplulukları, çevre ve doğa etkileşimi ile birlikte kendinin yeniden inşa etmekte, onlara bir kimlik ve süreklilik duygusu sağlayarak insan yaratıcılığına ve kültürel çeşitliliğe saygıyı teşvik etmektedir.

SOKÜM, değişken ve çok çeşitlidir. Sözleşme, aşağıdakileri kapsar yalnız bunlarla sınırlı kalmayıp birçok alanda ifade edilebileceğini açıklamaktadır:

- SOKÜM'ın bir aracı olarak dili içeren sözlü gelenekler ve ifadeler,
- Performans sanatları,
- Sosyal uygulamalar, ritüeller ve bayram etkinlikleri,
- Doğa ve evren hakkında bilgi ve uygulama,
- Geleneksel işçilik alanlarıdır.

SOKÜM'ın birçok unsurunun bu alanlardan birine veya daha fazlasına ait olabileceği ortadadır.

Sözleşmenin temel amacı, bu mirası korumak, ona saygı duyulmasının, önemi konusunun üzerinde durmak bu alanlarda ülkelerin iş birliği ve yardımını sağlamaktır. Sözleşmeyi onaylayan ve “taraf devletler” olarak bilinen, ülkeler, kendi topraklarında bulunan SOKÜM'ı koruma yükümlülüğünü üstlenirler. Sözleşme, uluslararası düzeyde Acil Korunmaya İhtiyaç Duyulan SOKÜM Listesi ve İnsanlığın SOKÜM'ının Temsili

Listesi olmak üzere iki liste oluşturmaktadır: Bu Listelerin amacı, insan yaratıcılığını ve kültürel çeşitliliği temsil eden SOKÜM unsurlarına ve özellikle acil korumaya ihtiyaç duyanlara dikkat çekmektir.

Sözleşme, SOKÜM'ın muhafaza edilmesinde grupların ve toplulukların rollerine odaklanmaktadır. Ortaya çıkan eserlerden ziyade süreçler ve şartlarla ilgilenir, beşer tarafından genellikle birlik olarak gerçekleştirilen ve yaşam deneyimi yoluyla iletilen yaşayan mirasa dikkatleri çekmektedir. Toplulukların kendilerinin önemli gördüğü mirası ele alarak; yaratıcılığın ve çeşitliliğin desteklenmesine yardım etmeye; toplulukların, grupların ve genel olarak tüm toplumun refahına katkıda bulunmaya çalışmaktadır (Akay, 2006).

SOKÜM'ın yaşatılabilmesi için toplumla ilgili olması, sürekli olarak yeniden yaratılması ve bir nesilden diğerine aktarılması gerekir. SOKÜM'ın belirli öğelerinin koruma altında alınmaması halinde yok olma riskleri vardır; ancak koruma, SOKÜM'ın saf veya ilkel bir biçimde sabitlenmesi veya dondurulması anlamına gelmez. SOKÜM'ın korunması bilgi, beceri ve anlamın aktarılmasıyla ilgilidir. Aktarım veya mirasın nesilden nesile aktarılması; danslar, şarkılar, müzik aletleri veya el sanatları gibi somut tezahürlerin üretilmesi sözleşmede vurgulanmaktadır. Bu nedenle, herhangi bir koruma önlemi, büyük ölçüde, SOKÜM'ın sürekli evrimi ve yorumlanması ile yeni nesillere aktarılması için gereken somut ve somut olmayan çeşitli koşulların güçlendirilmesi anlamına gelmektedir.

SOKÜM'ın bir nesilden diğerine aktarılmasını sağlayacak koruma önlemleri, doğal ve kültürel somut mirası korumak için gerekli olanlardan büyük ölçüde farklıdır. Bununla birlikte, somut mirasın bazı unsurları genellikle SOKÜMla ilişkilendirilir. Bu nedenle Sözleşme, SOKÜM tanımına, onunla ilişkili enstrümanları, nesnelere, eserleri ve kültürel alanları içermektedir (Pehlivan, 2015).

SOKÜM'ın özellikleri UNESCO (2021) tarafından aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Geleneksel, modern ve her daim yaşayan unsurlardır: SOKÜM, yalnızca maziden miras kalan gelenekleri değil, aynı zamanda çeşitli kültürel grupların yer aldığı medeni kırsal ve şehri uygulamaları da temsil etmektedir.
- SOKÜM, bütün insanlığın ortak malıdır. Başkaları tarafından uygulananlara benzer SOKÜM ifadeleri paylaşabilmektedir. İster yan köyden, ister yeryüzünün diğer ucundaki bir kentten, ister farklı bir alana göç edip konmuş

halklar tarafından uyarlanmış olsun, nesilden nesile SOKÜM aktarılmıştır. Söz konusu kültürel değerler, çevrelerine yanıt olarak evrimleşmişlerdir ve insanlığa bir kimlik ve süreklilik duygusu vermeye, geçmişimizden bugüne ve atımızla bir temas sağlamaya katkıda bulunmaktadır. SOKÜM, belirli yürütümün bir kültüre ait olup olmadığı dair sorularına yol açmamakta; sosyal kaynaşmaya katkı sağlamaktadır.

- SOKÜM, yalnızca münhasırlığı veya istisnai değeri nedeniyle karşılaştırmalı olarak kültürel bir mal olarak değerlendirilmez. Topluluklar temelinde gelişmiştir; gelenekler, beceriler ve gelenekler hakkındaki bilgileri nesilden nesile veya diğer topluluklara toplumun geri kalanına aktarılanlara bağlıdır.
- SOKÜM, toplum temellidir. SOKÜM, ancak onu yaratan, sürdüren ve ileten topluluklar, gruplar veya bireyler tarafından olduğu gibi kabul edildiğinde miras olabilir; onların miras olarak tanınmaları olmadan, başka hiç kimse belirli bir ifadenin veya uygulamanın kendilerine ait olduğuna onlar adına karar verememektedir.

Bu, somut olmayan mirasın her zaman korunması veya ne pahasına olursa olsun yeniden canlandırılması gerektiği anlamına da gelmemektedir. Herhangi bir canlı vücut gibi, bir yaşam döngüsü izler ve bu nedenle, yeni ifade biçimleri doğurduktan sonra bazı unsurların yok olma olasılığı yüksektir. Ekonomik değerlerine rağmen SOKÜM’ın belirli biçimlerinin artık topluluğun kendisi için ilgili veya anlamlı olmadığı düşünülüyor olabilir. Sözleşmede belirtildiği gibi, yalnızca topluluklar tarafından kendilerine ait olarak tanınan ve onlara bir kimlik ve devamlılık duygusu sağlayan SOKÜM korunacaktır. “Tanıma” ile Sözleşme, toplulukların belirli uygulamaların, temsillerin, ifadelerin, bilgi ve becerilerin ve uygunsu ilgili araçların, nesnelerin, eserlerin, kültürel alan ve kültürel mirasların bir parçayı oluşturduğunu kabul ettiği resmi veya gayri resmi bir süreç anlamına gelmektedir (Gürkan, 2015).

Koruma önlemleri her zaman topluluğun rızası ve katılımıyla geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Bazı durumlarda, bir topluluğun mirasını korumak için halkın müdahalesi istenmeyen olabilir, çünkü bu tür bir mirasın toplum için sahip olduğu değeri bozabilir. Farklı insanlar için kültür farklı şeyler ifade eder. Benzer şekilde, her insan toplumunun kendi kültürel mirası vardır. Kültür, diğer şeylerin yanı sıra bir toplumun ideallerini, geleneklerini, sanatlarını, yapılarını ve değerlerini kapsamaktadır. Ayrıca, koruma önlemleri her zaman bu tür mirasın belirli yönlerine

erişimi düzenleyen geleneksel uygulamalara, örneğin kutsal SOKÜM tezahürleri veya gizli kabul edilenlere saygı göstermelidir (Akay, 2006).

1.1.1. Uluslararası Kuruluşlar ve Kültürel Mirasın Korunması

Mevcut olanın yaşamaya devam etmesi ve geleceğe en az hasarla aktarılması anlamına gelen koruma çalışmalarında kentsel alanlarda var olan somut ve SOKÜM'ın korunması anlamında ele alınmaktadır.

Koruma bakış açısı, teorik tartışmayla beraber Batı'da Rönesans dönemine dek uzanmaktadır. Koruma yaklaşımı ve yöntemi evrensel olarak nitelendirilmişse de her kentin ve ülkenin kendine özgü gereksinimleri, olanakları ve sorunlarıyla doğru orantılı bir biçimde korumaya yönelik uygulamalar görülmektedir. Bu kavramın Batı'da plan ve yöntem olarak kurumsal hale gelmesi tesadüfen olmuş değildir. Özellikle Avrupa'da uzun süren savaşlar, büyük değişimlere neden olan Sanayi Devrimi ve hızlı kentleşme kentlerin tahribat ve yıkım sürecini hızlandırmıştır. Dünya genelinde ise kültürel varlıkların uluslararası boyutta korunması düşüncesi, 20. Yüzyılda gündeme gelmiş ve uluslararası mevzuatta kendine bir yer bulmuştur (Gürçayır, 2011).

1954'te imzalanan Avrupa Kültür Sözleşmesi, sözü edilen mevzuattan ilki olmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan sonra kentsel gelişme ve yenilenme sürecinde 1960'lardan itibaren korumanın kentsel mekanlardaki etkinliği ve önemi artarak bütünleşik koruma anlayışı geliştirilmek suretiyle, kentleri, doğal, toplumsal, yapı, ekonomik, kültürel ve tarihsel özellikleriyle bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmenin gerekli olduğu anlaşılmıştır (Köksal, 2010).

Eski ticari yapıların ve konutların korunmasından bütün toplum sorumludur. Tarihi koruma, bir konut geliştirme biçimidir. Zaten gelişmiş arazide değerli ve çekici binalar ile sonuçlanır. Mirasın korunması yeni malzemelere, kirletici yapı malzemelerine ve enerji yoğun üretime olan bağımlılığı azaltır. Bu tür yapılarda eklentiler, çıkıntılar ve panjurların tümü, enerji tasarrufu için doğal ışığı optimize etmek üzere tasarlanmıştır. Özellikle az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde, kentlerin tarihi çehrelerini meydana getiren yapıların bakımsızlık, terk edilmişlik, düzensiz alt yapı ve yol çalışmaları, rant oluşumu, plansızlık gibi bazı sebeplerden dolayı büyük tehlikelerle karşı karşıya olduğu görülmektedir. Bazı kent alanlarının terk edilmiş olmaktan dolayı yok olmaya başladığı, yoğunlaşma sonucu bazı yerlerinin de

yaşamın merkezine dönüşerek yoğun yapılanma talepleriyle alt imar, yapı ve yol düzenlemelerine bağlı olarak kültürel ve tarihsel dokusunun tahrip edildiği belirtilmektedir (Ahunbay, 2007: 127).

Tahribata uğramış kültürel bir mirasın özüne kavuşturulması ve yeniden canlandırılması söz konusu değildir. Bir nesne ya da bir anıt olsun, kültürel bütün mirasımızı meydana getiren varlıkların zaman için ortaya çıkan fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörler nedeniyle de tahrip edilmesi söz konusudur (Aslan ve Ardemagni, 2006: 35).

Bununla birlikte kültürel mirasın kentin ve toplumun kimliğini inşa noktasındaki etkisi, tarihsel bir değere sahip olması, estetik özellikleri, ekonomik değeri, koruma mevzuatına ve planlarına olan ihtiyacın nedenlerini meydana getirmektedir. Kültürel mirasın milli, kültürel ve toplumsal kimlikle önemli bir ilişkisi vardır. Bununla birlikte somut varlıklar yok olmasıyla birlikte, geçmişin hatırası ve bilgisinde çok büyük kayıplar olduğunu, bu kültürel ve tarihsel varlıkların milli ve sosyal kimliği imgelemeyle inşa etme noktasında ders kitaplarından çok daha yüksek etkiye sahip olduğu vurgulanmaktadır (Lowenthal, 1985).

Koruma denildiği zaman yalnızca fiziksel, somut mekânsal alanları içine alan kültürel ve tarihsel yapılar değil, somut olmayan ancak toplumun kültür yapısının mayasını meydana getiren mirasların da korunmasının anlaşılması gerekmektedir. Fakat söz konusu koruma, modern toplum yapılarının en başta eğitim, plan ve politikalarında koruma işlevinin içselleştirilmesini gerektirmektedir. Bunu yaygın eğitimle görsel ve yazılı olarak sanal medyada çeşitli çalışmalarla desteklemek önemlidir. Halk gözünde bilinen miras, mevcut ve gelecek nesillere nakledilirken özgünlüğünü yitirebilmekte ya da kaybolabilmektedir (Öcal, 2009).

Dünya genelinde son dönemlerde özellikle yaşanan gelişmelere paralel olarak hızlı bir gelişim süreci yaşayan kent ve ülkelerde bazı nedenlerden ötürü SOKÜM'ın yaygın ve örgün eğitim sahasına, medyaya ve kent yaşamına nakledilmediği görülmektedir. Referans kaynaklarını kaybetmek, onların yerlerini kitlesel kültür tarafından üretilen örneklerle bırakmak, bu durumun olumsuz sonucu olmuştur. Örnek olarak Köroğlu'nun yerini Robin Hood, Boz Atlı Hızır'ın yerini Noel Baba, Aslı'nın yerini Pamuk Prenses almıştır. Burada verilen örnekler kültürel ifade çeşitliği ile SOKÜM'ın kaybedilişine işaret etmektedir (Öcal, 2009).

Tablo 1: Uluslararası Koruma Kurumları

Uluslararası Koruma Kurumları
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu / UNESCO
Birleşmiş Milletler Çevre Programı / Akdeniz Eylem Planı / UNEP / MAP
Avrupa Konseyi / CEO
Avrupa Birliği
Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi / ICOMOS
Dünya Miras Kentleri Organizasyonu / OWHC
Bizim Avrupamız / Europa Nostra
Avrupa Tarihi Kentler ve Bölgeler Birliği
Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarımı Çalışmaları Uluslararası Merkezi / ICCROM

Kültürel varlıkları koruma konusunda milli olduğu gibi, ulusal mevzuata şekil verecek, düzenleyecek ve denetimini yapacak ulus üstü bir mekanizmanın varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda bütün ülkeler, bu ulus üstü kurumların üyesi olmak suretiyle, bu kurumlar tarafından üretilmiş koruma mevzuatlarının taraflarından biri olmaktadır. Özellikle savaş dönemlerinde daha etkin bir şekilde işlemlerini beklenen bu kurum ve kuruluşlar, kurumsal olduğu kadar sivil düzeyde etkin olmadığı sürece somut ve somut olmayan kültür miraslarının korunması gerçekten zorlaşmaktadır.

Söz konusu kurumlar Tablo 2’de sıralandığı gibi; UNESCO (BM Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu), UNEP / MAP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı / Akdeniz Eylem Planı), CEO (Avrupa Konseyi), Avrupa Birliği, ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), OWHC (Dünya Miras Kentleri Organizasyonu), Europa Nostra (Bizim Avrupa’mız), (ICCROM) Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarımı Çalışmaları Uluslararası Merkezi, Avrupa Tarihi Kentler ve Bölgeler Birliği gibi kurumlar bulunmaktadır (UNESCO, 2003).

Koruma noktasında ulusal olduğu kadar ulusal mevzuatı şekillendirecek, düzenleyecek ve denetleyecek ulus üstü bir mekanizmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Her ülke bu anlamda bu ulus üstü kurumlara üye olarak, bu kurumlarca üretilen koruma mevzuatlarına taraf olmaktadır. Özellikle savaş durumlarında daha etkin işlemlerini beklediğimiz bu kurum ve kuruluşlar, hem kurumsal hem de sivil düzeyde etkin olmadıkça somut ve SOKÜM’in korunması gerçek anlamda zorlaşmaktadır. Bu kurumlar Şekil 1’de sıralandığı üzere; Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür

Kurumu / UNESCO, Birleşmiş Milletler Çevre Programı / Akdeniz Eylem Planı / UNEP / MAP, Avrupa Konseyi / CEO, Avrupa Birliği, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi/ICOMOS, Dünya Miras Kentleri Organizasyonu / OWHC, Bizim Avrupamız/Europa Nostra, Avrupa Tarihi Kentler ve Bölgeler Birliği, Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarımı Çalışmaları Uluslararası Merkezi / ICCROM (UNESCO, 2003).

1.1.2. İnsanlığın SOKÜM'ü Temsili Listesi ve Türkiye

SOKÜM kavramının UNESCO tarafından 2003 yılında dünyaya tanıtılmasından sonra, küresel bir çaba olarak toplumu bu konuda bilinçlendirmeye ve korumaya yönelik çalışmalar oldukça artmıştır. Son yıllarda, bu çabalardan biri olan SOKÜM'ün etkin bir şekilde korunması (UNESCO, 2003, madde 13) ve araştırma metodolojilerinin yanı sıra bilimsel, teknik ve sanatsal çalışmaların teşvik edilmesi için birçok çaba sarf edilmiştir. Toplumda SOKÜM'ün tanınmasını, saygı duyulmasını ve geliştirilmesini, genel halkı, özellikle de gençleri hedefleyen eğitim, bilinçlendirme ve bilgilendirme programları aracılığıyla bilinçlendirmek amaçlanmaktadır (UNESCO, 2003, madde 14).

Özellikle UNESCO 2003 Sözleşmesi'nden sonra tanımlanmaya ve envantere alınmaya başlayan SOKÜM tartışmaları, son yıllarda ağırlıklı olarak onun korunmasına yönelik tedbirler üzerinde yoğunlaşmıştır. Sözleşmede SOKÜM'ün korunmasının ön koşulları olarak belgelemenin yanı sıra sürekli uygulama ve yeni nesiller için aktarım vurgulanmaktadır. UNESCO 2003 Sözleşmesi'ndeki tanım yeniden ele alındığında, SOKÜM'ün esas olarak toplumların yüzyıllardır ürettikleri kültürel uygulamalar ve ifadelerden oluştuğu ifade edilebilir. Kültürel pratikleri ve ifadeleri anlama yollarının geliştirilmesi, yansıttıkları fiziksel yapılar, mimari özellikler, kullanılan araç ve gereçler gibi somut özelliklerin çözümlenmesi açısından önemlidir. Hızlı değişim, insanlığın SOKÜM'ünün yaşayabilirlik koşullarını ciddi şekilde karmaşıktır.

Dünyadaki bu gelişmelere ve UNESCO tarafından yürütülen çalışmalara paralel olarak Türkiye de SOKÜM'ün ulusal unsurlarının tespit edilmesi ve bu unsurların insanlar tarafından anlaşılma düzeyinin artırılması yönünde artan çabalara tanık olmuştur. Türkiye'de bu sistemin millileştirilmesi süreci, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nun ortak çalışmaları ile Türkiye'nin

SOKÜM'ının belgelenmesi ve envanterinin çıkartılarak UNESCO Listelerine özel dosyalar hazırlanmasına devam edilmektedir. UNESCO, acil korunması gereken SOKÜM'ın özel listelerini hazırlar ve bu somut olmayan miras uygulamaları ve ifadelerinden oluşan İnsanlığın SOKÜM'ının Temsili Listesi, bu mirasın çeşitliliğini göstermeye ve önemi hakkında farkındalık yaratmaya yardımcı olmaktadır (Karakul, 2018).

UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi tüm dünya tarafından bilinmektedir. Bugüne kadar bu seçkin listeye Türkiye'den 19 değer dahil edilmiştir. Yine UNESCO SOKÜM Listesi adı verilen bir envanter ise, geçmişten günümüze aktarılan bu tür somut olmayan kültürel unsurları içermektedir. Uygarlıkların beşiği Türkiye'den toplam 20 kültür ögesi UNESCO SOKÜM Listesi'ne alınmıştır.

Tablo 2: İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi Türkiye Unsurları

Sıra No	Unsur Adı	Kayıt Tarih	Dosyaya Ortak Ülkeler
1	Mevlevi Sema Töreni	2008	
2	Meddahlık Geleneği	2008	
3	Karagöz (Gölge Oyunu)	2009	
4	Aşıklık Geleneği	2009	
5	Nevruz Törenleri	2009	Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Kazakistan, Tacikistan, Afganistan, İran, Irak, Pakistan, Hindistan.
6	Geleneksel Sohbet Toplantıları	2010	Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer
7	Kırkpınar Yağlı Güreşleri	2010	
8	Alevi-Bektaşî Semah Töreni	2010	
9	Keşkek Töreni Geleneği	2011	
10	Mesir Macunu Festivali	2012	
11	Türk Kahvesi Geleneği ve Kahve Kültürü	2013	
12	Türk Süsleme Sanatı: Ebru	2014	
13	Geleneksel Çini Sanatı	2016	
14	İnce Ekmek (Lavaş, Katırma, Yufka) Yapım ve Paylaşım Kültürü	2016	Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, İran, Türkiye
15	Hıdrellez: Bahar Kutlaması	2017	Makedonya
16	Islık Dili	2017	
17	Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik	2018	Azerbaycan, Kırgızistan
18	Geleneksel Türk Okçuluğu	2019	
19	Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Mangala	2020	Kazakistan ve Kırgızistan ile Ortak Dosya
20	Minyatür Sanatı	2020	Azerbaycan, İran ve Özbekistan ile Ortak Dosya
21	Hüsn-i Hat	2021	

1.1.2.1. Meddah Sanatı

Tek bir hikayeci tarafından icra edilen meddahlık, günümüze ulaşan birkaç geleneksel Türk drama ve tiyatro türünden biridir. Genellikle bir baston ve bir mendil tutan bir Meddah, öyküleri kimliğe bürünme ve animasyonlu sahneler aracılığıyla anlatır. Anlatılan hikayeler genellikle dönemin siyasi ve sosyal olaylarına ve izleyici profiline bağlı olarak doğaçlamadır. Meddah, performans sırasında ses efektleri üretmek için elindeki bastonu yere vurur. Baston ayrıca hikayede görünen nesnelere ve yaratıkları temsil etmek için kullanılır. Meddah sanatı sözlü bir gelenek olduğundan,

geçmişten günümüze çok az meddah icrası yazısı gelebilmiştir. Meddah geleneği sanatı, 2008 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne dahil edilmiştir (Ünal, 2013).

1.1.2.2. Mevlevi Semah Töreni

Bir tür tasavvuf töreni olan Mevlevi Semah Töreni, Allah'a giden yolu simgelemektedir. Mevlevi Semah Töreni, Mevlevi müziği eşliğinde icra edilmektedir (Bayrakçı, 2015). Mevlevi Semah Töreni 2008 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne yazılmıştır.

1.1.2.3. Aşıklık Geleneği

Anadolu kültür mirasını en iyi görebileceğimiz sanatlardan biri de şüphesiz âşıklık geleneğidir. Geleneğin esaslarına bağlı kalarak şiirler okuyabilen, hikâyeler anlatabilen ve sözlü nükte Çok yönlü ve zengin bir sanat olan âşıklık, dönemin gündelik yaşam pratiklerini, etik ve estetik değerlerini yansıtmaktadır (Kobotarian, 2013). Âşıklık geleneği, 2009 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.4. Nevruz (Nowruz)

Nevruz-i Sultan, Sultan N'evruz, Yılsrı, Navrız, Newroz, Dokuz Mart, Gündönümü ve Noruz olarak da anılır; Nevruz, Orta Asya'dan Anadolu'ya, Kafkaslardan Balkanlar'a kadar birçok bölgede kutlanan bir nevi yeni yıl eğlencesidir. 21 Mart'ta kutlanan Nevruz törenleri, bolluk ve bereketin artması dileklerini ifade etmektedir. Baharın gelişi olarak kabul edilen Nevruz, aynı zamanda yeniden doğuşu simgelemekte ve geleceğe yönelik umut ve beklentileri ifade etmektedir (Şengül, (2008). Nevruz, 2009 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne dahil edilmiştir.

1.1.2.5. Karagöz

Gölge tiyatrosu olarak da adlandırılan Karagöz, genellikle manda derisinden yapılmış ve arkadan ışık atılan bir perdede, çubukların ucuna takılan insan, hayvan ve cansız nesne kesiklerinin canlandırıldığı bir performans sanatıdır. Karagöz, ekrandaki karakterler arasındaki esprili diyaloglar ve espri düellolarına dayanan bir komedi oyunudur. Beceriksiz ve eğitimsiz bir karakter olan Karagöz, oyun boyunca diğer karakterlerin söylediklerini anlayamaz veya yanlış anlar, onlarla oyun boyunca kavga

eder. Bu da Karagöz gösterisini oldukça eğlenceli bir geleneksel sanat haline getirmektedir (Demir ve Özdemir, 2013). Karagöz, 2009 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne dahil edilmiştir.

1.1.2.6. Geleneksel Sohbet Toplantıları

Erkeklerin genellikle kış aylarında sosyal dayanışma amacıyla katıldıkları, farklı bölgelerde farklı şekiller aldığı toplantılara Geleneksel Sohbet Buluşmaları denilmektedir. Anadolu kültürünün birçok bölgesinde farklı şekiller alan bu tür toplantıların en popüler türleri Yaren Teşkilatı, Sıra Gecesi, Keyif, Delikanlı Heyeti, Gençler Heyeti, Muhabbet, Kürsübaşı Sohbeti'dir. Bu toplantılarda halk oyunları, oda oyunları, müzik ve yemek önemli yer tutar (Çakır, 2013). Geleneksel sohbet toplantıları, 2010 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.7. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali

Türkiye'nin ata sporu olarak anılan güreş, aynı zamanda dünyanın en eski sporlarından biridir. 14. yüzyılda kurulan Kırkpınar Yağlı Güreşleri, Türkiye'de hala her yıl düzenlenen ve dünyanın en eski güreş festivallerinden biridir. Yedi gün süren Kırkpınar Yağlı Güreşleri her yıl Temmuz ayında başlar. Güreşçiler kispet adı verilen deri tayt giyerler ve maça hazırlanırken zeytinyağı ile yağlanırlar. Güreşçiler çimde yarışmaktadırlar ve rakiplerini yenen pehlivan "Başpehlivan" unvanını almaktadır. Baş Güreşçiye altın bir kemer verilir. Bir güreşçi altın kemeri arka arkaya üç kez kazanırsa, daimi sahibi olur (Küçükaltan, Oğuzhan, Apak ve Boyacıoğlu, 2005). Kırkpınar Yağlı Güreşleri 2010 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.8. Semah, Alevi-Bektaşî Ritual

Allah'a giden bir yol olarak Alevi-Bektaşî Semahı cemlerde yapılır. Genellikle saz üzerinde eşlik edilen sözler, halk şiirleri ve şarkıların eşlik ettiği mistik ve estetik beden hareketleri ritüelin ana unsurlarıdır. Allah'a giden bir yol olarak Alevi-Bektaşî Semahı cemlerde yapılır. Genellikle saz ile ona eşlik eden sözler, halk şiirleri ve şarkıların eşlik ettiği mistik ve estetik beden hareketleri ritüelin ana unsurlarıdır. Bölgeden yöreye değişen söz, müzik ve beden hareketleri Alevi-Bektaşî Semahını Anadolu'nun en zengin kültürel miraslarından biri yapmaktadır. Bölgeden yöreye değişen söz, müzik ve beden hareketleri Alevi-Bektaşî semahını Anadolu'nun en zengin kültürel miraslarından biri yapmaktadır (Elçi, 1999). Alevi-Bektaşî ritüeli olan

semah, 2010 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne dahil edilmiştir.

1.1.2.9. Tören Keşkek Geleneği

Anadolu kültüründe kolektif emeği ve paylaşmayı en iyi anlatan geleneklerden biri de Tören Keşkek Geleneğidir. Keşkek, evlerde ve lokantalarda yenen bir yemek olsa da, aslında genellikle buğday ve etin birlikte pişirilmesiyle hazırlanan bir tören yemeğidir. Genellikle bir iş bölümü ile kazanlarda pişirilir. Keşkek'in hac, dini bayramlar, Muharrem ayı, anma törenleri, hayır etkinlikleri ve Hıdrellez zamanı gibi sünnet ve düğün törenlerinde sıkça servis edilen bir tören yemeği olmasının nedeni, toplu halde bulunmasıdır (Teyin, 2020). Keşkek geleneği Karabük ili Safranbolu İlçesi kırsalında özellikle Yazıköy ve Bulak köylerinde günümüzde de yaygın şekilde yaşatılmaktadır. Safranbolu keşkeğini farklı kılan unsuru pişirme usulüdür. Safranbolu keşkeği Kazanlarda kaynatılarak pişirilmez bunun yerine karafırın bir diğer adıyla evlerin yanında bulunan taş fırınlarda pişirilen bir yemek türüdür. Bulak ve Yazıköy'de üretilen keşkeklerle konulan ürünler, pişirme yöntemi ve ikram bakımında da farklılıkları bulunmaktadır (Deniz ve Yavaş, 2020). Tören keşkek geleneği, 2011 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.10. Mesir Macunu Festival

Türkiye'nin Manisa ilinde her yıl düzenlenen Mesir Macunu Festivali'nin 400 yıllık geçmişi bulunmaktadır. Anadolu kültüründe baharın başlangıcı olarak kabul edilen Nevruz döneminde düzenlenen eşsiz Mesir Macunu Festivali, her yıl binlerce turist çekmektedir. Mesir macununun geleneksel hazırlanışı da önemlidir (Yurdakul, 2019). Mesir Macunu Festivali, 2012 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesine dahil edilmiştir.

1.1.2.11. Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği

Türk kahvesi kültürü 16. yüzyıla kadar dayanmaktadır. İstanbul'da ilk kahvehanelerin açılmasıyla birlikte Türk kahvesi kültürü ve geleneği gelişmeye başlamıştır. Kahve demlemede kullanılan cezve, kahve fincanı, öğütücü gibi malzemeler gravür ve kabartma yoluyla kendi sanatsal değerini kazandıkça Türk kahvesi kültürünün önemli bir parçası haline gelmiştir. Çikolata, lokum veya akide şekeri ile servis edilen Türk kahvesi, canlı tadı, tazeliği ve damakta kalıcılığı ile

bilinmektedir. Türk kahvesi, misafir ağırlama, ziyaretler, nişan toplantıları gibi önemli etkinliklerde içilmektedir (Güvenç, 2013). Türk Kahvesi kültürü ve geleneği, 2013 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.12. Ebru: Türk Ebru Sanatı

İlk örnekleri 13. yüzyılda Orta Asya'da ortaya çıkan Türk kâğıt süsleme sanatı olan ebrû sanatı, İran üzerinden Anadolu kültürüne girmiş ve Türk Ebru sanatının birçok türü, özellikle Anadolu kültüründe evrim geçirmiştir. Ebru, oldukça teknik ve ustalık isteyen bir sanattır. Su üzerine renk pigmentleri ile desenlerin bir tavada yapılıp kağıda aktarılması sanatı olarak tanımlanan ebru sanatı, özel malzemeler gerektirmektedir. Bir çeşit bitkisel sakız olan kitre, tavadaki suyu koyulaştırmak için kullanılmaktadır. Renk pigmentleri doğal yöntemlerle elde edilmekte; öd veya öküz safrası, pigmentlerin su üzerinde dağılmasına yardımcı olmak için kullanılmaktadır. Gelgit, taraklı, hatip, bülbülyuvası ve çiçekli gibi Türk Ebru sanatının birçok türü, özellikle Anadolu kültüründe evrim geçirmiştir (Pelit ve Türkoğlu, 2019). Ebru: Türk Ebru Sanatı, 2014 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.13. Geleneksel Çini Sanatı

Çinicilik, Anadolu'da 12. yüzyıldan beri var olan eski bir gelenektir. Çini genellikle kilin pişirilip sırlanması ve son ürünün çeşitli motif ve desenlerle süslenmesiyle yapılan ev çanak çömleklerini ifade etmektedir. Çinicilik, Anadolu'da bu güne kadar kuşaktan kuşağa usta-çırak ilişkisi içinde aktarılan bir zanaattır (Erman, 2012). Çini yapımının geleneksel işçiliği, 2016 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne dahil edilmiştir.

1.1.2.14. İnce Ekmek (Lavaş, Katırma, Yufka) Yapım ve Paylaşım Kültürü

Türk mutfağının en lezzetli yönlerinden biri, yemekle birlikte servis edilen ekmeklerin olağanüstü bir tada sahip olmasıdır. Genellikle yuvarlak veya oval formda olan bu gözlemeler yerel olarak değişen isimlere sahiptir. Lavaş, yufka, jupka, katırma gibi isimlerle anılan bu pideler Orta Asya, Batı Asya ve Türkiye'de geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Günlük tüketimin yanı sıra dini bayramlar, İslami anma törenleri, düğünler ve cenazeler gibi özel etkinliklerde yapılan gözlemeler özel bir öneme sahiptir. Safranbolu Bükmesi: Pişirilmiş kıyma, soğan, ıspanak veya pazı

mancaı karıştırılarak hazırlanan iç harçla yapılır. Açılan hamura iç harç konulup gevrekleşinceye kadar pişirilip üstüne köy tereyağı sürülüp servis edilir. Safranbolu gözlemesi ayran kiren şerbeti ile birlikte ikram edilir. Karadeniz bölgesinin iç Anadolu'ya en yakın yöresi olması nedeni ile Karabük yöresi hamur işi yiyecekleri bakımından zengin bir varlığa sahiptir Hamur işleri bölgeye gelen turistler için ayrıca yerel halkın düğün bayram ve aile toplantılarında misafir ikramı olarak tercih edilmektedir (Özmen ve Eren, 2020). Gözleme yapma ve kültürü paylaşma kültürü, 2016 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.15. Hıdırellez: Bahar Kutlaması

Türkiye ve Makedonya'nın ortak kültürel mirası olan Hıdırellez, doğanın yeniden uyanışını ve yenilenmesini kutlamak için her yıl 6 Mayıs'ta düzenlenen şenliklere verilen isimdir. Hıdırellez'de hikaye anlatımı, gösteriler, ritüeller, şenlikler yapılmaktadır. Binlerce yıllık bir gelenek olan Hıdırellez, Türkiye'nin ve Makedonya'nın birçok şehrinde kutlanmaktadır (Döğüş, 2015). Karabük ve yöresi 6 Mayıs inancına göre Hızır aynı anda bir çok yerde olabilir. Atı uçar, çünkü kanatlıdır. Dara düşene Hızır yardım eder. Kimiz aman göze görünür, Kimi zaman görünmez, kalpte hissedilir. Yenice yöresinde 6 Mayıs akşamı(Hıdırellez) akşamı ahali bir araya gelerek türlü dileklerde bulunulur. Kişi dileği ile ilgili bir nesneyi (yüzük, çakı, köstek) muhafazalı bir kutuya koyar ve toprağa gömer. Ertesi gün içinde dilek araçlarının bulunduğu kutu gömüldüğü yerden çıkarılır. Eşyalara dua ve maniler okunarak sahiplerine iade edilir. Hıdırellez çocuklar için oyun ve piknik günü olarak da görülür. Safranbolu'da da Hıdırellez'in farklı bir değeri bulunmaktadır. Hıdırellez'i yörede kadınlar kutlar. Erkekler katılmazlar. Ahali bir gün önceden kutlamaların yapılacağı yer konusunda haberdar edilir. Yalnızca kadın ve kızların katılmasına izin verilir. Kutlama mekanları ise her yıl değişir. Mahallerde kendi aralarında kutlama yaparlar birbirlerinin buldukları mekanlara gitmezler. Safranbolu'nun en önemli hıdırellez kutlama yerleri Hıdırlık, Emzik Kayası, Kirkilli, Ergüllü Baba ve Değirmen Başı olarak bilinmektedir (Acar, 2011). Hıdırellez, 2017 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.16. ıslık Dili

Kelimeleri simüle etmek ve ifade etmek için parmak ve ağızdan çıkan ıslık sesiyle kurulan iletişim sistemine ıslık dili denir. Türkiye'nin Doğu Karadeniz

Bölgesi'nde özellikle dağlık arazilerde birbirinden uzak evlerde yaşayanların kullandığı ıslık dili, insanın gündelik hayatın zorluklarına karşı icat ettiği yaratıcı çözümlerin güzel bir örneğidir (Uzun vd., 2021). Türkiye'den UNESCO SOKÜM Listesi'ne eklenen bu, muhtemelen dünyanın herhangi bir yerinde bulunabilecek en özgün kültürel unsurlardan biri olan ıslık Dili, 2017 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ının Temsili Listesine dahil edilmiştir.

1.1.2.17. Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik

Hikmet sözleri, kıssalar, hikâyeler, musiki anlatılar ve yazılı eserler olmak üzere pek çok şekli bulunan Dede Korkut Kültürü, günümüze ulaşan köklü geleneklerden biridir. Dede Korkut hikâyeleri çoğunlukla cömertlik, şefkat, misafirperverlik, cesaret vb. temalara dayanır. Bu temalar toplumsal dayanışmayı ve barışçıl toplumsal yaşamı teşvik etmektedir. Dede Korkut Mirası, Türkiye'nin UNESCO SOKÜM Listesi'ndeki en önemli kültürel değerlerden biridir (Oğuzhan, 2010).

Halk masalları ve destanları bağlamında Karabük ilinde ortaya çıkan birçok efsane söylenebilir. Bu efsanelerden bazıları Göğören Baba, Şıh Ali Baba Semerkandi, Dur Kadın, Adam Kurutma Kayası, Çoban Hıdır'ın Kavalı, Geyikli Dede (Bahattin Gazi), Yeşil Başlı Ördek Duvaklı Gömün efsaneleridir (Acar, 2011). Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Masallar ve Müzik, 2018 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.18. Geleneksel Türk Okçuluğu

Geleneksel Türk Okçuluğu, yüzyıllar boyunca gelişen kendi kurallarını, uygulamalarını ve ritüellerini kapsayan önemli bir gelenektir. Geleneksel Türk Okçuluğunda kullanılan ekipmanlar da zamana bağlı yöntemlerle yapılmaktadır (Şahin, Tanrıseven ve Pamukçu, 2018). Geleneksel Türk okçuluğu, 2019 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi'ne alınmıştır.

1.1.2.19. Geleneksel Zeka ve Strateji Oyunu: Mangala

Hem Osmanlı hem de eski Türk kültüründe yeri olan mangala; yaştan insanın oynayabileceği, geleneksel bir zeka ve strateji oyunudur. Oyunu yaşatan federasyonlar ve kulüpler sayesinde günümüzde hala turnuvalarda ve festivallerde oynanan Mangala, eski bir zeka oyunu olarak kültürel konumunu korumaktadır (Kul, 2018). Geleneksel

zeka ve strateji oyunu olan Mangala, 2020 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ünün Temsili Listesine dahil edilmiştir.

1.1.2.20. Minyatür Sanatı

Osmanlı kültüründe en önemli sanat dalları arasında yer alan minyatür, hikayelerin resim diliyle anlatıldığı bir sanat dalıdır. Minyatür resmin olağan temaları, taht törenlerine, düğünlere, av sahnelerine ve manzaralara katılımdır. Bu illüstrasyonlar günlük Osmanlı yaşamından da öğeler içermektedir. Bu anlamda minyatür resimler tarihi bir belge niteliği taşımaktadır (İlden, 2012). Minyatür sanatı, 2020 yılında UNESCO İnsanlığın SOKÜM'ü Temsili Listesine dâhil edilmiştir.

1.1.2.21. Hüsn-i Hat Sanatı

İslam sanat çeşitlerinden biri olan Hüsn-i Hat güzel yazı yazma sanatı olarak bilinmektedir. Hat, çizgi anlamında kullanılan bir kelimedir. Hat kuran harflerinin en güzel şekilde yazılması ile icra edilen bir sanattır. Bu yazı türünde harfler belli bir ölçü ile yazılmaktadır. Bir yazının hat olarak değerlendirilebilmesi için belli ölçü ve kaidelere uyulması gerekmektedir. Bu sanatı icra eden sanatçıya ise "Hattat" adı verilmektedir. Bu sanat en parlak devrini Osmanlı döneminde yaşamıştır. Yeni Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra harf inkılabıyla birlikte yaygın bir sanat olmaktan çıkmıştır (Vural vd., 2021).

1.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Kültürel Miras Eğitimi

Bu bölümde miras eğitimi, kültürel farkındalık, sosyal bilgiler öğretim programında kültürel miras, programın felsefe ve amaçlarında kültürel miras ve kazanımlarda kültürel miras konuları üzerinde durulacaktır.

1.2.1. Miras Eğitimi, Kültürel Farkındalık ve Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bireylerin davranışlarında kasıtlı olarak ve kendi yaşantıları aracılığıyla istedik değişme sağlama süreci olarak ifade edilen eğitim, insanın yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir (Davis, 2000). Çocuk daha doğduğu anda ailede başlayan eğitim zaman içinde genişleyen çevrede sürmekte ve çocuk okula başladığı zaman formal eğitim kurumları niteliğine sahip okullarda farklı boyutlar kazanarak sürmektedir. Okullar tarafından gerçekleştirilen eğitim süreçlerine çocuğun katılımı zorunlu eğitimle gerçekleşmektedir. Türkiye'de normal gelişime sahip çocuklar için zorunlu eğitim süreci, ilkökul eğitimi ile başlamaktadır. Ayrıca bütün çocuklar, ilk

eğitimlerini aile ortamlarında almaktadır. Geleneksel bilgiler ve davranış kalıpları, aile ortamında çocuklara aktarılan temel öğrenme ürünleridir. Bu bağlamda bütün ülkeler, aile içinde ve eğitim kurumlarında doğrudan ya da dolaylı olarak kültürel miras eğitimleri vermektedir. Kültürel miras eğitimin odak noktasında eğitim alanında somut ve SOKÜM’la ilgili materyallerin kullanımı ve faaliyetler yer almaktadır (Boxtel vd., 2011).

Bu yol kullanılarak verilecek bir eğitim sonucunda çocuklar, içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerini, geleneksel tutum ve davranış biçimlerini ve geçmişten bugüne aktarılan belli değerleri olan her türden insan eserlerini sahiplenmeyi, muhafaza ederek sonraki kuşaklara aktarmayı öğrenmektedir. Eğitimciler, üzerinde durdukları konunun özelliklerini dikkate alarak hem eğitim ortamlarında farklı materyallerden yararlanarak hem de eğitim dışı ortamlara geziler düzenleyerek öğrencilerine kültürel mirasla ilgili eğitimler vermektedir. Kültür, toplumu yansıtan çok geniş bir kavramdır ve her toplumun kendi kültürü vardır. Sosyal yaşam tarzı, gelenek ve görenekler de dahil olmak üzere kültürün çeşitli yönleri kültürün bileşenleridir. Toplumlar belirli kültürel özelliklere sahip olabilir veya toplum çeşitli kültürlerin özelliklerini içerebilir. Toplumda birleştirici bir unsur olan kültür, zaman içinde yaşatılabilir. Korunan kültürel yapılar kültürel miras olarak değerlendirilebilir. Kültürel miras unsurları toplumu ve onun sosyal özelliklerini yansıtmaları bakımından önemlidir. İnsanlar hayatlarını sürdürmek için belirli elementler üretmişlerdir (Kokko ve Dillon, 2011). Tarih boyunca varlığını sürdüren ve toplumu belirli bir yaşam biçimine bağlayan geleneksel unsurlar, kültürel miras olarak adlandırılabilir (Tweed ve Sutherland’e 2017) göre kültürel miras, bir şehrin kendine özgü yapısını yansıtan ve insanlara aidiyet duygusu sağlayan bir kentsel özelliktir.

Kültürel miras, somut olduğu gibi somut olmayabilmektedir. Bir toplumun kendine özgü özelliklerini yansıtan somut veya SOKÜM unsurları vardır ve bu unsurları fiziksel yapılarda o kültürü yansıtan görünür, somut unsurlar da içermektedir. Bu unsurlar arasında örneğin tarihi mimari yapılar bulunmaktadır. SOKÜM öğeleri, o kültüre özgü gelenek ve görenekler, fikirler ve yaşam biçimlerini içerir. Gürbüz’e (2019) göre fiziksel kültürel miras unsurları tarihi bina ve siteleri içerirken, fiziki olmayan kültürel miras unsurları ise gelenekler, düğünler, adetler ve bayramları içermektedir.

Deren'e (2006) göre kültürel unsurlar, geçmişimiz ve medeniyetimiz hakkında bilgi sağlamaktadır. Kültürel miras, arkeolojik yapılar, yapılar, doğal kaynaklar, dini unsurlar, gelenekler, sözlü ve yazılı eserler ve el sanatlarını içerebilir. SOKÜM unsurları bir toplumdaki yaşam biçimini yansıtmaktadır (Ar, 2015). Böylece toplumu şekillendirirler. Kültürel miras unsurları kalıcı değildir; yaratıldıkları döneme bağlıdır. Her dönemin belirli bir kültürel miras perspektifi vardır (Şentürk, 2012).

Kültürel mirasın toplumun bekası için önemi tartışılmazdır. Bu nedenle, kültürel mirasın korunması ve farkındalık yaratılması çalışmaları son yıllarda hız kazanmıştır. Eğitim sistemi üzerinden verilen birçok derste kültürel miras konusuna yer verilmiş, erken yaşlardan itibaren farkındalık yaratılmasına öncelik verilmiştir. Sosyal bilgiler dersi bu açıdan önemli derslerden biridir. Böylece kültürel miras, sosyal bilgiler müfredatına ve ders kitaplarına dahil edilmiştir. Toplumun kendine özgü yapısının devamlılığı için önemli olan kültürel mirasın, içeriği yüksek olan derslerden biri olan sosyal bilgiler öğretim programında yer alan unsurların ne düzeyde yer aldığını belirlemek kültürel mirasın aktif öğretimi için önemlidir; içerik düzeyi ve sosyal bilgiler öğrencilerinin kültürel miras konusundaki farkındalıklarını belirlemektir. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kültürel miras öğesinin belirlenmesi, sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunların belirlenmesi açısından önemli görülebilir. Ayrıca sosyal bilgiler dersi alan ilköğretim öğrencilerinin kültürel miras konusundaki farkındalıklarının belirlenmesi genç nesiller için önemlidir. Çünkü ilköğretim öğrencilerinin kendi kültürlerini ve diğer kültürleri tanımaları ve kültürel miras unsurlarına sahip çıkarak kültürü nesilden nesile aktarmaları için kültürel miras konusunda farkındalıklarının artırılması büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan kültürel miras öğelerini ve ortaokul öğretmenlerinin kültürel miras konusundaki farkındalıklarını belirlemek önemlidir (Kafadar, 2021).

Okul dışı ortamlar içinde en çok müzeler, doğal sit alanları ve tarihi alanlar yer alırken; okul içi ortamlar içinde ise tarihi anlatımlar, kültürel nesnelere, zenginleştirilmiş ders faaliyetleri ile yazılı ve görsel dokümanlar bulunmaktadır. Bütün bu eğitimler vasıtasıyla öğrencilerin geçmişle gelecek arasında güçlü bir bağ oluşturmalarına, kültürel mirasla ilgili ahlaki bakımdan sorumluluk duymalarına ve sosyal gelişimlerine çok yönlü katkıları olduğu görülmektedir (Abdelazim Ahmed,

2017). Genellikle kültürel mirasla ilgili çalışmalar, öğrencilerde kültürel farkındalıkları artırma amacına yönelik yönelik bir eğitimidir.

Kültürel farkındalık, kültüre biçim veren değerler ve inançlar gibi yöntemlere ve gelişmiş bir kültürel bilinç sahip olmayı ifade etmektedir. Bu farkındalıkları edinmiş bireyler ise içinde yaşadıkları kültürün kendilerine olan etkilerini anlamaktadırlar. Bireyin kendi kültürel özelliklerini fark etmesi diğer kültürlerle karşı farkındalık durumunun gelişmesi için önemli bir kolaylaştırıcı etkidir (Mfa, Reddy-Linga, Kucko ve Prestwood, 2013). Diğer bir söyleyişle kültürel farkındalık, bireye mensubu olduğu kültür ile diğer kültürlerin benzerliklerini ve farklılıklarını daha kolay kavramasına yardım etmektedir.

Kültürel miras eğitimiyle öğrencilerin kültürel farkındalık durumunun artırılması ulusal kültür mirasının korunması yolunda önemli bir aşamadır. Kültürel farkındalığı geliştirmek amacıyla eğitim müfredatları vasıtasıyla en başta içinde yaşanılmakta olan toplumun bölgesel ve ulusal değerlerinin programlı bir şekilde belirli bir süreçte verilmesi gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersleri, kültürel miras eğitimi verilebilmesi açısından en zengin içeriği olan ve öğrencilerin kültürel farkındalıkları üzerinde aktif olarak kullanılacak bir derstir.

Sosyal bilgiler dersleri; somut olan ve SOKÜM konularında oldukça zengin içerikleri olan bir derstir. Bu ders üstlendiği amaç ve konu içerikleri bakımından öğrencilerde kültürel miras farkındalıklarının artmasını sağlayacak özelliklere sahiptir. Disiplinler arası bir yaklaşım kullanarak verilebilecek kültürel miras eğitimi, disiplinler arası bir yapıya sahip olan sosyal bilgiler dersinin kültürel miras eğitimi konusunda önemli bir role sahip olabileceğini göstermektedir (Abdelazim Ahmed, 2017). Sosyal bilgiler dersinin müfredatı kapsamında öğrencilere kazandırılması hedeflenen kültürel mirasla ilgili değerlerin önemli bir bölümünün SOKÜM unsurlarını kapsaması, sözü edilen unsurların kültürel miras konusunda öğrencilerde oluşturulacak kültürel farkındalık bakımından oldukça önemlidir.

1.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kültürel Miras

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yapılan güncellemelerinde kültürle ilgili konulara önem verilerek öne çıkarıldığı, özellikle “Kültür ve Miras” başlığına sahip öğrenme alanında söz konusu unsurların bir araya alındığı görülmektedir. Söz konusu öğrenme alanındaki

öğrencilerin, Türk kültürünü meydana getiren temel unsurların farkına varması, ulusal bilincin oluşumunu meydana getiren kültürün korunmasının ve geliştirilmesinin gerektiği düşüncesinin benimsetilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu öğrenme alanı kapsamında somut kültürel miras unsurları ve SOKÜM unsurları bulunmaktadır (MEB, 2005).

2004 tarihli Sosyal Bilgiler öğretim programında 2015 yılında önemli değişikliklere giden Millî Eğitim Bakanlığı, bu yeni programda kültürle ilgili unsurları “Kültürel Miras” öğrenme alanı altında bir araya getirmiştir. Ne var ki söz konusu program tam anlamıyla uygulanmaya konulmadan daha 2017 yılında Millî Eğitim Bakanlığı; “En iyi eğitim, herkes için iyi olan eğitimidir.” sloganıyla eğitimin bütün kademelerini kapsayan yeni bir müfredat programını yürürlüğe koymuştur. Bu süreçte sosyal bilgiler öğretim programı da yenilenmiştir. Taslak olarak hazırlanmış olan sosyal bilgiler öğretim programı, öteki öğretim programları gibi, bütün kamuoyuna açık olarak yayımlanmış, böylece bütün kesimlerin görüşleri alınmış ve bu görüşler dikkate alınarak gerekli değişikliklere gidilerek uygulamaya konulmuştur. Hazırlanmış olan taslak öğretim programı da daha diğer programlarda olduğu gibi toplumun kültürel değerleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Kültürle ilgili unsurlar, bu programda da tıpkı 2005 programındaki gibi “Kültür ve Miras” başlığına sahip öğrenme alanında toplanmıştır. söz konusu bütün gelişmeler, kültür kavramının sosyal bilgiler dersiyle ilişkisinin önemini ortaya koymaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin içeriğini, bir toplumu meydana getiren insanların ilişkileri, yaşam biçimleri, kültürel yapıları, söz konusu toplumun öteki toplumların gözünde edindiği yerle ilgili bilgiler meydana getirmektedir (Sözer, 2008). Kültür aktarımını sağlamanın ortaokullarda verilen sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarından biri olduğu düşünüldüğü zaman, kültür ile sosyal bilgiler dersi arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir (Deveci, 2009). Söz konusu ilişki sosyal bilgiler dersini meydana getiren tarih, coğrafya, din, sosyoloji, arkeoloji gibi temel alanlar dikkate alındığı daha iyi anlaşılmaktadır. Söz konusu alanlar, öğrencilerin yaşadıkları toplumun yapısını daha iyi anlamalarına ve sosyal yaşama daha kolay adapte olmalarına yardım etmektedir. Söz konusu işlevini yerine getirebilmek için disiplinler arası yaklaşımdan yararlanılarak bu alanlardan bazı bilgiler alınmakta ve bir potada yörgüler olarak öğrencilere verilmektedir (NCSS, 2010).

Değerler, bireyler ve toplumlar için varlık ve devamlılık sağlayan, toplumu meydana getiren bireylerin çoğunun benimsediği ölçütlerdir (Yeşil ve Aydın, 2007). Değerleri insanlara aktarmanın yolu ise kültürden yararlanmaktır (Deveci, 2009). Söz konusu değerlerin çeşitlilik arz etmesi ve insanlar tarafından genel kabul görmesi, onları bağlayıcı etkisinin olması toplumsal yapının belli bir güce erişmesini sağlamaktadır (Yeşil ve Aydın, 2007).

Sosyal bilgiler ders müfredatı bağlamında öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerler ile aileden sonra bireylerin kültürlenme ortamı niteliğindeki eğitim kurumlarına katılımından dolayı bireylerin kültürel gelişimlerini tamamlamasına yönelik önemli görevleri vardır. Sosyal bilgiler dersinin kültürel değerlerle ilgili farkındalık oluşturma ve kültürel aktarım noktasında üstlendiği roller, dersin kazanımlarında açıkça görülmektedir.

1.2.3. Programın Felsefe ve Amaçlarında Kültürel Miras

Eğitim müfredatları, uygulandığı ülke ve genel olarak dünyada meydana gelen bütün sosyal değişimlerden etkilenebilmektedir. Söz konusu değişimler ülkelerin söz konusu programları hazırlayanlar tarafından eğitimin temel felsefe ve amaçlarına yansıtılmaktadır. Türkiye’de ülkenin yetiştirmeyi istediği insan modeli, Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde tespit edilmiştir (Tutkun, 2010).

Sözü edilen kanun, her ne kadar geliştirilmiş olan tüm programların temelini oluştursa da programları, zamanın ihtiyacı olan nitelikleri dikkate alarak güncellemek mümkündür. MEB, yeni bir yaklaşımla sosyal bilgiler müfredatını 2005’te yenilemiş; 2015-2016 eğitim öğretim döneminde ise son güncellemeler yapılmıştır. 2017 yılında ise içinde sosyal bilgiler dersinin de olduğu toplam 51 dersin müfredatında yenileme çalışmalarına gidilmiştir. 2005 ve 2017 müfredatında yapılan yenilik çalışmaları, her şeyden önce programların felsefesinde ve amaçlarında kendisini göstermiştir.

2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı temel felsefesi ve amaçları; öncelikli olarak bireyin kendisini ve içinde yaşadığı dünyayı tanımayı odağa yerleştirilerek hazırlanmıştır. Programın temel felsefesi; öğrencilerin edebi, sanatsal ve kültürel bakımdan gelişmelerin önemini vurgulamıştır. Konuyla ilgili olarak 2017 yılında düzenlenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı aşağıda verilen ifadeleri taşımaktadır (MEB, 2017):

“Tarihi boyunca değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin en gözde eserlerini hâlâ muhafaza etmekte olan bir ülke olarak bu kültürel varlıkların ancak bilgili ve yaşadığı döneme de belirli bir tarih bilinciyle bakabilen bireylerin yetişmesiyle gelecek nesillere aktarılabilceği düşüncesi gözetilmiştir. Aynı zamanda kendi çağının tanığı olarak insanın, sahip olduğu kültürün dışında farklı kültürlerin özelliklerini ve niteliklerini de öğrenmesi gerektiği, bunun hem kendi kültürümüz açısından hem de genel olarak dünya kültür tarihinin korunması açısından önem taşıdığı düşüncesi dikkate alınmıştır.”

Yukarıdaki ifadelere göre 2017 tarihli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çerçevesinde öğrencilerin yaşadıkları topluma ait kültürel değerlerle ilgili gereken farkındalıkları edinmesi, böylece kendi toplumunun kültürü ile ilgili olduğu gibi dünya kültürü ile ilgili de koruyucu bir tutuma sahip olmaları beklenmektedir. 2015’te gerçekleştirilen güncelleme ile Sosyal Bilgiler Öğretim Programı bu konu üzerinde aşağıdaki gibi durmuştur (MEB, 2005):

“Bilgi ve teknolojideki hızlı gelişmeler toplumsal ve kültürel değişimi bölgesel olmaktan çıkarıp küresel bir boyuta taşımıştır. Bu hızlı değişim ve dönüşüm çağında, kuvvetle muhtemel olan teknolojinin artan bir hızla gelişmeye devam edeceğidir. Öğrencileri böylesine bir dünyaya hazırlamak, Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçlarındandır.”

2005 yılında düzenlenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çerçevesinde kültürel değişimler bilgi ve teknoloji alanında ortaya çıkan hızlı gelişmelerle ilişkilendirilerek kültürel değişmelerin sınırları aşarak bütün toplumlarda ortaya çıktığını ifade etmiştir. Değişen dünyaya ayak uyduran öğrencilerin yetiştirilme amacının sosyal bilgilerin temel amaçlarından olduğuna vurgu yapılmıştır. 2005, 2015 ve yıllarında yapılan bütün öğretim programlarında temel felsefe olarak öğrencilerin milli değerlerin farkında olarak ve onları koruma bilincinde yetişmelerinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. 2005 programına göre 2017’de düzenlenen programda bu durumun daha net bir şekilde dile getirildiği görülmüştür. Programda söz konusu felsefesinin 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı m. 4 ve m. 16’da aşağıdaki gibi yansıtmıştır:

4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri, 16. Millî, manevi değerleri temel alarak ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2017).

2005 tarihinde düzenlenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çerçevesinde ise söz konusu felsefe, programın genel amaçlarının yer aldığı m. 1 ve m. 5’te aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

1. Toplumun özgür bir üyesi olarak bireysel özellikleri ile birlikte millî, manevi ve evrensel değerlerin farkına vararak erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri, 4. Türk kültürünü oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri amaçlanmaktadır.

2015 ve 2017 programlarının sözü edilen amaçları, Türk kültürüne ilişkin milli bilincin geliştirilmesinde önem taşıdığını, öğrencilerin Türk kültürüyle ilgili unsurları korumasını ve geliştirmeye çaba harcaması vurgulanmaktadır. Bununla birlikte milli ve manevi değerlerin benimsenmesiyle erdem sahibi insan olmanın ne kadar önemli olduğunun kavranabileceği ifade edilmektedir. Programların amaçları ve felsefesinde SOKÜM kavramı üzerinde doğrudan durulmamış ancak milli ve manevi değerlerin unsurlarının aynı zamanda SOKÜM öğeleri unsurları olduğu kabul edildiğinde iki programda da bu konuya yeteri kadar önem verildiği söylenebilecektir.

1.2.4. Kazanımlarda Kültürel Miras

İlkokul ve ortaokul (4., 5., 6. ve 8. sınıflar) Sosyal bilgiler ders kitaplarında kültürle ilgili konuların sınıf düzeylerinin her birinde farklı şekilde ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda kazanım noktasında en fazla kültürel unsurun 4. sınıf ders kitabında; en az sayıda kültürel unsurun ise 7. sınıf ders kitabında yer aldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler ders kitapları ile çalışma kitaplarında üzerinde en fazla durulan kültürel unsurlar olarak; bayramlar, çocuk oyunları, asker uğurlama, evlilik törenleri, giyim kuşam, atasözleri, halk müziği, Karagöz, halk oyunları, cirit, güreş, geleneksel yemekler, ebru, geleneksel el sanatları, gibi SOKÜM unsurları üzerinde durulduğu görülmektedir (Ünal, 2013).

Söz konusu kültür unsurları, Türk milli kültürünün parçalarıdır; milli bilinci geliştirmiş, gelenekleri ve görenekleriyle ilgili gerekli bilgisi olan bireylerin yetiştirilmesi konusunda sosyal bilgiler dersinin taşıdığı önemi ortaya koymaktadır. 2015'te yapılan güncellemelerden sonra 2005 yılı ve 2017 yılı sosyal bilgiler 7. sınıf öğretim programındaki kazanımlarda kültürel mirasla ilgili olanlar Tablo 2'de aktarılmıştır.

Tablo 3: 2005 ve 2017 Yılı Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğretim Programındaki Kazanımlarda Kültürel Mirasla İlgili Olanlar

Program	Öğrenme Alanı	Kazanım
2005	Kültürel Miras	Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasi mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.
		Şehir incelemesi yoluyla Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder
		Osmanlı Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder
2005	Ekonomi ve Sürdürülebilirlik	Seyahat namelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir
		Tarihten günümüze örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
		Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.
2017	Kültür ve Miras	Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.
		Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.
		Tarih boyunca Türklere meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıtır
2017	Küresel Bağlantılar	Türk Cumhuriyetleri ile komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi değerlendirir.

Tablo 3'ten de anlaşılacağı gibi 2005 programında yer verilen kazanımlarda kültürel unsurlarla ilgili olanlar, 2017 yılındaki programdakinden daha çoktur. Özellikle kültür unsurlarının yoğun şekilde bulunduğu "Kültürel Miras" öğrenme alanındaki kazanım sayısında yarıya yakın bir azalmanın olduğu görülmektedir. Durkheim, özellikle toplumun gelenekleri tarih eğitimi yoluyla çocuklara aktarıldığını belirtmektedir (Giddens, 2012). İlköğretim düzeyinde tarihle ilgili konuların öğretimi ise sosyal bilgiler dersi vasıtasıyla yapılmaktadır. Bundan dolayı sosyal bilgiler dersinin toplumla ilgili değerlerin genç nesillere aktarılması bakımından önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Sosyal bilgiler kazanımları ile ilgili düzenleme yapılırken ders içi, dersler ve ara disiplinler arası ilişkilendirmelere gidilerek düzenleme yapılmasının SOKÜM unsurlarını öğrencilerin daha kolay yaşama geçirmelerine yardım edeceği kabul edilmektedir (Karakuş, 2017).

2. SOSYAL BİLGİLER VE SINIF ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA

2.1. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Karabük ilinde faaliyet gösteren sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri üzerinde yapılan alan çalışması sonuçları değerlendirilmiştir.

2.1.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Veri toplama süreci sonunda anket formunu yanıtlayan öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin dağılım Tablo 4 ve Tablo 10'da sunulmuştur:

Tablo 4: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	91	37,9
Erkek	149	62,1
Toplam	240	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımını belirlemek için yapılan frekans analizi sonucuna göre, katılımcıların %37,9'u kadın, %62,1'inin erkek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	f	%
30 Yaş ve Altı	59	24,6
31-35 Yaş	41	17,1
36-40 Yaş	45	18,8
41 Yaş ve Üzeri	95	39,6
Toplam	240	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %24,6'sı 30 yaş ve altında, %17,1'i 31-35 yaşlarında, %18,8'i 36-40 yaşlarında ve %39,6'sı 41 yaş ve üzerindedir.

Tablo 6: Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durumu	f	%
Evli	188	78,3
Bekâr	52	21,7
Toplam	240	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %78,3'ü gibi büyük bir çoğunluğu evli, %21,7'si ise bekârdır.

Tablo 7: Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okullara Göre Dağılımı

Görev Yapılan Okul	f	%
İl Merkezi	124	51,7
İlçe Merkezi	82	34,2
Köy	34	14,2
Toplam	240	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %51,7'si il merkezindeki, %34,2'si ilçe merkezindeki ve %14,si köydeki okullarda çalışmaktadır.

Tablo 8: Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı

Branş	f	%
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	95	39,6
Sınıf Öğretmeni	145	60,4
Toplam	240	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %39,6'sı sosyal bilgiler ve %60,4'ü sınıf öğretmenidir. Araştırma evrenindeki 110 sosyal bilgiler ve 170 sınıf öğretmeni göz önüne alındığında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin %86,4'ü ve sınıf öğretmenlerinin %85,3'ünün araştırmaya katıldığı görülmektedir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Dağılımı

Mesleki Deneyim	f	%
5 Yıl ve Altı	32	13,3
6-10 Yıl	34	14,2
10-20 Yıl	79	32,9
20 Yıl Üstü	95	39,6
Toplam	240	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunlukla 10-20 yıl (%32,9) ve 20 yıl üstü (%39,6) mesleki deneyime sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 10: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	f	%
Lisans	193	80,4
Lisansüstü	47	19,6
Toplam	240	100

Araştırmaya katılan 6đretmenlerin %80,4'ü gibi büyük bir çoğunluğu lisans mezunudur. Lisansüstü mezunu olan 6đretmenlerin oranı ise %19,6'dır.

2.1.2. SOKÜM Tutum ÖLçeğine Yönelik Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri

SOKÜM'a ilişkin öLçeğin yapısal geçerliliğini belirlemek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla Cronbach's Alpha değerlerine bakılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: SOKÜM Tutum Ölçeğine Yönelik Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Maddeler	1. Geleneksel Sanatlar	2. Kültürel Bilinç	3. Sosyal Hayat	4. Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	5. Sözlü Gelenek	α
M18	0,813					0,937
M7	0,802					
M26	0,800					
M10	0,780					
M16	0,779					
M17	0,773					
M8	0,709					
M6	0,704					
M25		0,769				0,902
M2		0,755				
M24		0,741				
M14		0,721				
M4		0,706				
M1		0,689				
M23		0,679				
M5			0,788			
M9			0,786			
M12			0,767			
M15			0,732			
M3			0,719			
M27			0,691			
M13			0,660			
M21				0,797		
M20				0,787		0,866
M22				0,773		
M11					0,810	0,650
M19					0,749	
Özdeğerler	10,714	2,848	2,270	1,374	1,125	
Varyans Açıklama Oranı	39,682	10,549	8,409	5,089	4,166	
Toplam Varyans Açıklama Oranı			67,896			0,939
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)			0,913			
Bartlett Testi			$\chi^2 = 4279,205$			p=0,000

Tablo 11’de görüldüğü üzere; faktör analizinde temel bileşenler analizi, döndürme yöntemi olarak ise dik döndürme yöntemlerinden maksimum değişkenlik (varimax) yöntemi seçilmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğunun bir ölçütü olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve değişkenlerin birbirleriyle ilişkili bir yapıya sahip olup olmadığının bir göstergesi olarak Bartlett’s Küresellik testleri uygulanmıştır (Altunışık vd., 2012, s. 267-268). Yapılan analizde KMO 0,913 olarak belirlenmiştir.

Bulgulanan bu değer, örneklem büyüklüğünün faktör analizi uygulaması için iyi derecede yeterli olduğunu ifade etmektedir (okluk vd., 2012, s. 207). Bartlett küresellik testi sonucuna bakıldığında elde edilen ki-kare değerinin anlamlı olduğu görülmektedir (Barlett Küresellik Testi X^2 : 4279,205; p: 0,000). Bu sonuca göre, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği söylenebilir (okluk vd., 2012, s. 219).

Kaiser normalleştirmesinde, öz değeri 1'den büyük faktörler dikkate alınmış ve ölçeğin 5 faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Ölçek; Geleneksel Sanatlar (8 madde), Kültürel Bilinç (7 madde), Sosyal Hayat (7 madde), Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar (3 madde) ve Sözlü Gelenek (2 madde) yönelik ifadelerden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerin değerlerinin 0,4'ten düşük olmaması gerekmektedir (Field, 2000, s. 434). Yapılan bu faktör analizinde tüm faktör yüklerinin 0,4'ten büyük olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin yapısal olarak geçerli olup olmadığına karar verildikten sonra elde edilen yapının güvenirlik düzeyine bakılmıştır. Bu kapsamda Cronbach Alpha katsayısının; Geleneksel Sanatlar için $\alpha=0,937$, Kültürel Bilinç için $\alpha=0,902$, Sosyal Hayat için $\alpha=0,882$, Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar için $\alpha=0,866$ ve Sözlü Gelenek için $\alpha=0,650$ olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin genel güvenirliği ise $\alpha=0,902$ olarak bulunmuştur. Nunnaly ve Bernstein (1994)'e göre; bu değerin 0,70'in üzerinde olmasından dolayı yüksek düzeyde güvenilirlikte değerlendirildiği söylenebilir.

2.1.3. Öğretmenlerin SOKÜM'a İlişkin Tutumları

Araştırmanın bu kısmında Karabük ilinde çalışan sosyal bilgiler ve sınıf ğretmenlerinin SOKÜM'a ilişkin tutumları incelenmiştir. Bu çerçevede öğretmenlerin tutumları hem boyutsal hem de genel olarak incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Öğretmenlerin SOKÜM'a İlişkin Tutumları

	n	$\bar{X}$	σ
Genel Tutum	240	2,760	0,631
Geleneksel Sanatlar	240	2,555	0,872
Kültürel Bilinç	240	2,739	0,815
Sosyal Hayat	240	3,057	0,745
Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	240	2,701	0,854
Sözlü Gelenek	240	2,695	0,909

Öğretmenlerin SOKÜM'a yönelik tutumları; “1.00-1.75 = hiç katılmıyorum, 1.76-2.50 = katılmıyorum, 2.51-3.35 = katılıyorum ve 3.26-4.00 = tamamen katılıyorum” dikkate alınarak yorumlanmıştır. Bu çerçevede araştırmaya katılan öğretmenlerin somut olmaya kültürel mirasa ilişkin tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir ($\bar{X}_{2,76}$). Boyutsal açıdan bakıldığında; öğretmenlerin geleneksel sanatlar ($\bar{X}_{2,55}$), kültürel bilinç ($\bar{X}_{2,73}$), sosyal hayat ($\bar{X}_{3,05}$), doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar ($\bar{X}_{2,70}$) ile sözlü gelenek ($\bar{X}_{2,69}$) konusundaki tutumlarının genel olarak olumlu olduğu göze çarpmaktadır.

2.1.4. Öğretmenlerin SOKÜM'a İlişkin Tutumlarının Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması

Araştırmanın bu kısmında Karabük ilinde görev yapan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının demografik özellikleri açısından farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu çerçevede öğretmenlerin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Independent Sample T testi yapılmıştır. Bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Cinsiyetleri Açısından Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	σ	t	p	
Genel Tutum	1. Kadın	91	2,779	0,598	0,360	0,719
	2. Erkek	149	2,748	0,652		
Geleneksel Sanatlar	1. Kadın	91	2,564	0,841	0,122	0,903
	2. Erkek	149	2,550	0,893		
Kültürel Bilinç	1. Kadın	91	2,763	0,793	0,342	0,733
	2. Erkek	149	2,725	0,830		
Sosyal Hayat	1. Kadın	91	3,083	0,762	0,413	0,680
	2. Erkek	149	3,042	0,737		
Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	1. Kadın	91	2,772	0,807	1,013	0,312
	2. Erkek	149	2,657	0,881		
Sözlü Gelenek	1. Kadın	91	2,637	0,894	-0,778	0,438
	2. Erkek	149	2,731	0,919		
TOPLAM	240					

* $p < 0,05$

Araştırmaya katılan erkek ve kadın öğretmenlerin SOKÜM'a ilişkin tutumlarının hem genel hem de boyutsal açıdan anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır ($p > 0,05$). Aritmetik ortalamalardan hareketle hem kadınların hem de erkeklerin tutumlarının olumlu ve birbirine yakın olduğu görülebilmektedir. Sonuçlardan hareketle araştırmanın "**H1**: Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir." "**H1a**: Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir." "**H1b**: Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir." "**H1c**: Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir." "**H1d**: Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir." "**H1e**: Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir." hipotezleri kabul edilmemiştir.

Öğretmenlerin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Bulgular Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Yaşları Açısından Karşılaştırılması

	Yaş	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Genel Tutum	1. 30 Yaş ve Altı	59	2,826	0,642	0,309	0,819	-
	2. 31-35 Yaş	41	2,714	0,684			
	3. 36-40 Yaş	45	2,751	0,638			
	4. 40 Yaş ve Üstü	95	2,743	0,605			
Geleneksel Sanatlar	1. 30 Yaş ve Altı	59	2,675	0,897	0,568	0,637	-
	2. 31-35 Yaş	41	2,460	0,969			
	3. 36-40 Yaş	45	2,522	0,805			
	4. 40 Yaş ve Üstü	95	2,538	0,849			
Kültürel Bilinç	1. 30 Yaş ve Altı	59	2,823	0,772	0,352	0,788	-
	2. 31-35 Yaş	41	2,658	0,868			
	3. 36-40 Yaş	45	2,739	0,926			
	4. 40 Yaş ve Üstü	95	2,723	0,768			
Sosyal Hayat	1. 30 Yaş ve Altı	59	3,099	0,672	0,267	0,849	-
	2. 31-35 Yaş	41	3,087	0,763			
	3. 36-40 Yaş	45	3,088	0,661			
	4. 40 Yaş ve Üstü	95	3,004	0,823			
Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	1. 30 Yaş ve Altı	59	2,655	0,832	0,179	0,910	-
	2. 31-35 Yaş	41	2,650	0,954			
	3. 36-40 Yaş	45	2,733	0,812			
	4. 40 Yaş ve Üstü	95	2,736	0,853			
Sözlü Gelenek	1. 30 Yaş ve Altı	59	2,737	0,887	0,439	0,725	-
	2. 31-35 Yaş	41	2,719	1,006			
	3. 36-40 Yaş	45	2,555	0,984			
	4. 40 Yaş ve Üstü	95	2,726	0,849			
TOPLAM		240					

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına göre SOKÜM'a ilişkin tutumlarının hem genel hem de boyutsal açıdan anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05). Buna göre; kültürel mirasa ilişkin tutumun bütün yaş gruplarında birbirine yakın olduğu söylenebilir. Bu kapsamda çalışmanın "**H2**: Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir." "**H2a**: Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir." "**H2b**: Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir." ve "**H2c**: Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir." "**H2d**: Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir" ve "**H1e**: Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir" hipotezleri kabul edilmemiştir.

Öğretmenlerin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının medeni durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Independent Sample T testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 15’te belirtilmiştir.

Tablo 15: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması

Medeni Durum	N	$\bar{X}$	σ	t	p	
Genel Tutum	1. Evli	188	2,825	0,612	3,116	0,002*
	2. Bekâr	52	2,522	0,651		
Geleneksel Sanatlar	1. Evli	188	2,648	0,860	3,183	0,002*
	2. Bekâr	52	2,221	0,842		
Kültürel Bilinç	1. Evli	188	2,804	0,769	2,365	0,019*
	2. Bekâr	52	2,505	0,934		
Sosyal Hayat	1. Evli	188	3,092	0,748	1,384	0,168
	2. Bekâr	52	2,931	0,730		
Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	1. Evli	188	2,757	0,837	1,931	0,055
	2. Bekâr	52	2,500	0,894		
Sözlü Gelenek	1. Evli	188	2,779	0,871	2,738	0,007*
	2. Bekâr	52	2,394	0,986		
TOPLAM	240					

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni durumlarına göre SOKÜM’a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır (t=3,116; p=0,002). Dolayısıyla SOKÜM konusunda evli olan öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Alt boyutlar açısından bakıldığında; geleneksel sanatlar (t=3,183; p=0,002), kültürel bilinç (t=2,365; p=0,019) ve sözlü gelenek (t=2,738; p=0,007) konusundaki tutumların medeni duruma göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu çerçevede Türk halk oyunlarının oynanması ve izlenmesinden hoşlanılması, Türk tarihini anlatan filmlerin ve dizilerin Türk kültürünün izlerini yansıttığı düşüncesi, Demircilik, sepetçilik, semercilik, süpürgecilik gibi mesleklerinin Türk kültürünün aktarılmasında önemli bir role sahip olması düşüncesi, Türk halk müziğinin, Türk kültürü için önemli ve özelliklerini yansıtması, Safranbolu evlerinin, üstün sanat zevkini yansıtan mimarileri ve tüm yapıya yayılmış incelikli ahşap işçilikleriyle hayranlık uyandırması, Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılım isteği ve Türk gösteri sanatları (karagöz, kukla vb.) ilgili etkinliklere katılma durumu konularında evli öğretmenlerin daha olumlu düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Evli öğretmenlerin bekar öğretmenlerden daha fazla bölgede oynanan geleneksel çocuk oyunlarının (kuyu,

misket, toplu saklambaç, vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inandıkları, Türk destanları hakkında bilgi sahibi oldukları, Türk kahvesi ve çay geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşündükleri, daha önce gitmedikleri yerlere gittiklerinde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek istedikleri söylenebilir. Bununla birlikte evli olan öğretmenlerin bekar öğretmenlerden daha fazla Çoban Bayramlarının (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zengin olduğunu, geleneksel çocuk oyunlarının kültür aktarıcısı olduğunu düşündükleri ve yöresel yemeklerin kültür taşıyıcısı olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Sözlü gelenek konusunda da evli olan öğretmenlerin bekar olanlardan daha fazla Türk masallarını (Keloğlan, Kırk Haramiler vb.) dinlemeyi ve yaşlıların, geçmişleri hakkında konuştukları zaman onları dinlemeyi sevdikleri belirlenmiştir.

Sonuçlara göre; çalışmanın *“H3: Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.”* *“H3a: Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.”* *“H3b: Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.”* ve *“H3e: Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.”* hipotezleri kabul edilmiştir. Ancak *“H3c: Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.”* ve *“H3d: Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.”* hipotezleri kabul edilmemiştir.

Öğretmenlerin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının görev yaptıkları okula göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Bulgular Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Görev Yaptıkları Okul Açısından Karşılaştırılması

	Görev Yapılan Okul	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Genel Tutum	1. İl Merkezi	124	2,807	0,606	1,727	0,180	-
	2. İlçe Merkezi	82	2,656	0,694			
	3. Köy	34	2,838	0,545			
Geleneksel Sanatlar	1. İl Merkezi	124	2,566	0,851	0,264	0,769	-
	2. İlçe Merkezi	82	2,507	0,916			
	3. Köy	34	2,632	0,858			
Kültürel Bilinç	1. İl Merkezi	124	2,804	0,791	3,957	0,020*	3>2
	2. İlçe Merkezi	82	2,550	0,891			
	3. Köy	34	2,962	0,609			
Sosyal Hayat	1. İl Merkezi	124	3,135	0,764	1,419	0,244	-
	2. İlçe Merkezi	82	2,970	0,773			
	3. Köy	34	2,983	0,579			
Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	1. İl Merkezi	124	2,741	0,833	1,962	0,143	-
	2. İlçe Merkezi	82	2,565	0,903			
	3. Köy	34	2,882	0,777			
Sözlü Gelenek	1. İl Merkezi	124	2,729	0,868	0,178	0,837	-
	2. İlçe Merkezi	82	2,658	0,958			
	3. Köy	34	2,661	0,959			
TOPLAM		240					

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okula göre SOKÜM'a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$). Ancak alt boyutlar açısından bakıldığında; kültürel bilinç ($F=4,746$; $p=0,003$) konusundaki tutumların görev yapılan okula göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla il merkezi ve köylerde çalışan öğretmenlerin, ilçe merkezinde çalışan öğretmenlerden daha fazla bölgede oynanan geleneksel çocuk oyunlarının (kuyu, misket, toplu saklambaç vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inandıkları, Türk destanları hakkında bilgi sahibi oldukları, Türk kahvesi ve çay geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşündükleri, daha önce gitmedikleri yerlere gittiklerinde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek istedikleri söylenebilir. Ayrıca Çoban Bayramlarının (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zengin olduğunu, geleneksel çocuk oyunlarının kültür aktarıcısı olduğunu düşündükleri ve yöresel yemeklerin kültür taşıyıcısı olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Sonuçlar; çalışmanın “**H4b**: Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir” hipotezi kabul edilmiştir. Ancak “**H4**: Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık

göstermektedir.” “**H4a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.” “**H4c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.” “**H4d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.” ve “**H4e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları görev yaptıkları yere göre farklılık göstermektedir.” hipotezleri kabul edilmemiştir.

Öğretmenlerin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının branşlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Independent Sample T testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Branşları Açısından Karşılaştırılması

	Brans	N	$\bar{X}$	σ	T	p
Genel Tutum	1. Sosyal Bilgiler Öğretmeni	95	2,881	0,599	2,440	0,015*
	2. Sınıf Öğretmeni	145	2,680	0,641		
Geleneksel Sanatlar	1. Sosyal Bilgiler Öğretmeni	95	2,789	0,787	3,434	0,001*
	2. Sınıf Öğretmeni	145	2,402	0,894		
Kültürel Bilinç	1. Sosyal Bilgiler Öğretmeni	95	2,744	0,771	0,069	0,945
	2. Sınıf Öğretmeni	145	2,736	0,845		
Sosyal Hayat	1. Sosyal Bilgiler Öğretmeni	95	3,154	0,706	1,639	0,103
	2. Sınıf Öğretmeni	145	2,994	0,766		
Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	1. Sosyal Bilgiler Öğretmeni	95	2,856	0,795	2,291	0,023*
	2. Sınıf Öğretmeni	145	2,600	0,878		
Sözlü Gelenek	1. Sosyal Bilgiler Öğretmeni	95	2,815	0,825	1,660	0,098
	2. Sınıf Öğretmeni	145	2,617	0,955		
TOPLAM		240				

* $p < 0,05$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin branşlarına göre SOKÜM’a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır ($t=2,440$; $p=0,015$). Dolayısıyla SOKÜM konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin daha olumlu tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Alt boyutlar açısından bakıldığında; geleneksel sanatlar ($t=3,434$; $p=0,001$) ile doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar ($t=2,291$; $p=0,023$) konusundaki tutumların branşa göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu çerçevede Türk halk oyunlarının oynanması ve izlenmesinden hoşlanılması, Türk tarihini anlatan filmlerin ve dizilerin Türk kültürünün izlerini yansıttığı düşüncesi, Demircilik, sepetçilik, semercilik, süpürgecilik gibi mesleklerinin Türk kültürünün aktarılmasında önemli bir role sahip olması düşüncesi, Türk halk müziğinin, Türk kültürü için önemli ve özelliklerini

yansıması, Safranbolu evlerinin, üstün sanat zevkini yansıtan mimarileri ve tüm yapıya yayılmış incelikli ahşap işçilikleriyle hayranlık uyandırması, Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılım isteği ve Türk gösteri sanatları (karagöz, kukla vb.) ilgili etkinliklere katılma durumu konularında sosyal bilgiler öğretmenlerinin daha olumlu düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sınıf öğretmenlerinden daha fazla yaşlıların iklim ve mevsimlere yönelik yaptıkları tahmin ve eski hesapların ilgilerini çektiği, mevsimlerle ilgili yapılan eski hesapları bildikleri ve 12 Hayvanlı Türk Takvimini öğrenmek istedikleri tespit edilmiştir. Buna göre; çalışmanın “**H5:** Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.” “**H5a:** Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.” ve “**H5d:** Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.” hipotezleri kabul edilmiştir. Ancak “**H5b:** Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.” “**H5c:** Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.” ve “**H5e:** Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları branşlarına göre farklılık göstermektedir.” hipotezleri kabul edilmemiştir.

Öğretmenlerin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının mesleki deneyimlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Bulgular Tablo 18’de belirtilmiştir.

Tablo 18: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Mesleki Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması

	Mesleki Deneyim	N	$\bar{X}$	σ	F	p	Tukey
Genel Tutum	1. 5 Yıl ve Altı	32	2,618	0,686	4,902	0,003*	3>1 3>2
	2. 6-10 Yıl	34	2,528	0,637			
	3. 11-20 Yıl	79	2,955	0,566			
	4. 20 Yıl Üstü	95	2,728	0,625			
Geleneksel Sanatlar	1. 5 Yıl ve Altı	32	2,293	0,843	6,949	0,000*	3>1 3>2 3>4
	2. 6-10 Yıl	34	2,231	0,763			
	3. 11-20 Yıl	79	2,884	0,762			
	4. 20 Yıl Üstü	95	2,486	0,925			
Kültürel Bilinç	1. 5 Yıl ve Altı	32	2,834	0,931	3,717	0,012*	3>2
	2. 6-10 Yıl	34	2,336	0,890			
	3. 11-20 Yıl	79	2,869	0,706			
	4. 20 Yıl Üstü	95	2,744	0,796			
Sosyal Hayat	1. 5 Yıl ve Altı	32	2,843	0,817	1,432	0,234	-
	2. 6-10 Yıl	34	3,012	0,767			
	3. 11-20 Yıl	79	3,160	0,697			
	4. 20 Yıl Üstü	95	3,060	0,747			
Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	1. 5 Yıl ve Altı	32	2,520	0,997	2,843	0,038*	3>1 3>2
	2. 6-10 Yıl	34	2,578	1,064			
	3. 11-20 Yıl	79	2,924	0,745			
	4. 20 Yıl Üstü	95	2,621	0,777			
Sözlü Gelenek	1. 5 Yıl ve Altı	32	2,515	0,937	1,652	0,178	-
	2. 6-10 Yıl	34	2,617	0,961			
	3. 11-20 Yıl	79	2,873	0,826			
	4. 20 Yıl Üstü	95	2,636	0,938			
TOPLAM		240					

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre SOKÜM'a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır (F=4,902; p=0,003). Dolayısıyla SOKÜM konusunda 11-20 yıllık öğretmenlerin, 5 yıl ve altı ile 6-10 yıllık öğretmenlerden daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Alt boyutlar açısından bakıldığında; geleneksel sanatlar (F=6,949; p=0,000), kültürel bilinç (F=3,717; p=0,012) ile doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar (F=2,843; p=0,038) konusundaki tutumların mesleki deneyime göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede Türk halk oyunlarının oynanması ve izlenmesinden hoşlanılması, Türk tarihini anlatan filmlerin ve dizilerin Türk kültürünün izlerini yansıttığı düşüncesi, Demircilik, sepetcilik, semercilik, süpürgecilik gibi mesleklerinin Türk kültürünün aktarılmasında önemli bir role sahip olması düşüncesi, Türk halk müziğinin, Türk kültürü için önemli ve özelliklerini yansıtmaması, Safranbolu evlerinin,

üstün sanat zevkini yansıtan mimarileri ve tüm yapıya yayılmış incelikli ahşap işçilikleriyle hayranlık uyandırması, Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılım isteği ve Türk gösteri sanatları (karagöz, kukla vb.) ilgili etkinliklere katılma durumu konularında 11-20 yıllık öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir. 11-20 yıllık öğretmenlerin 6-10 yıllık öğretmenlerden daha fazla bölgede oynanan geleneksel çocuk oyunlarının (kuyu, misket, toplu saklambaç, vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inandıkları, Türk destanları hakkında bilgi sahibi oldukları, Türk kahvesi ve çay geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşündükleri, daha önce gitmedikleri yerlere gittiklerinde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek istedikleri söylenebilir. Bununla birlikte 20 yıllık öğretmenlerin 6-10 yıllık öğretmenlerden daha fazla Çoban Bayramlarının (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zengin olduğunu, geleneksel çocuk oyunlarının kültür aktarıcısı olduğunu düşündükleri ve yöresel yemeklerin kültür taşıyıcısı olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalarla ilgili olarak 11-20 yıllık öğretmenlerin, 5 yıl ve altı ile 6-10 yıllık öğretmenlerden daha fazla yaşlıların iklim ve mevsimlere yönelik yaptıkları tahmin ve eski hesapların ilgilerini çektiği, mevsimlerle ilgili yapılan eski hesapları bildikleri ve 12 Hayvanlı Türk Takvimini öğrenmek istedikleri belirlenmiştir. Bu kapsamda; çalışmanın *“H6: Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.”* *“H6a: Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.”* *“H6b: Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.”* ve *“H6d: Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.”* hipotezleri kabul edilmiştir. Buna karşın *“H6c: Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir”* ve *“H6e: Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir”* hipotezleri kabul edilmemiştir.

Öğretmenlerin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Independent Sample T testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Eğitim Durumları Açısından Karşılaştırılması

Medeni Durum		N	$\bar{X}$	σ	t	p
Genel Tutum	1. Lisans	193	2,922	0,532	9,399	0,000*
	2. Lisansüstü	47	2,095	0,574		
Geleneksel Sanatlar	1. Lisans	193	2,726	0,842	6,659	0,000*
	2. Lisansüstü	47	1,856	0,612		
Kültürel Bilinç	1. Lisans	193	2,932	0,696	8,444	0,000*
	2. Lisansüstü	47	1,948	0,795		
Sosyal Hayat	1. Lisans	193	3,156	0,670	4,291	0,000*
	2. Lisansüstü	47	2,653	0,898		
Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar	1. Lisans	193	2,867	0,789	6,606	0,000*
	2. Lisansüstü	47	2,021	0,775		
Sözlü Gelenek	1. Lisans	193	2,932	0,752	9,607	0,000*
	2. Lisansüstü	47	1,723	0,858		
TOPLAM		240				

*p<0,05

Öğretmenlerin eğitim durumlarına göre SOKÜM'a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır (t=9,399; p=0,000). Buna göre SOKÜM konusunda lisans mezunu olan öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Alt boyutlar açısından bakıldığında; geleneksel sanatlar (t=6,659; p=0,000), kültürel bilinç (t=8,444; p=0,000), sosyal hayat (t=4,291; p=0,000), doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar (t=6,606; p=0,000) ile sözlü gelenek (t=9,607; p=0,000) konusundaki lisans mezunu öğretmenlerinin tutumlarının daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda çalışmanın “**H7**: Öğretmenlerin SOKÜM ile ilgili tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.” “**H7a**: Öğretmenlerin geleneksel sanatlar konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.” “**H7b**: Öğretmenlerin kültürel bilinç konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.” “**H7c**: Öğretmenlerin sosyal hayat konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.” “**H7d**: Öğretmenlerin doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalara konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.” ve “**H7e**: Öğretmenlerin sözlü gelenek konusundaki tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.” hipotezleri kabul edilmiştir.

3. SONUÇ

Kültür ve değerler eğitiminin esas amaçlarından biri, bireylerin kültürel ve evrensel değerlerle ilgili bilinç sahibi olmalarını sağlamaktır. Bu konuda da en çok öğretmenlere, özellikle sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlere görevler düşmektedir. Bu çalışmanın ilköğretim sosyal bilgiler öğretmenleri düzeyinde yapılması, uygulamaya dayalı olması SOKÜM konusunda öğretmenlerin duyarlılıklarını ve farkındalıklarını tespit etme ve sonuç olarak SOKÜM hakkında olumlu bir tutum kazandırma amacıyla olduğu için alan yazına önemli bir katkısı olacağı ve sonraki çalışmalara rehberlik edeceği öngörülmüştür. Bu düşünceden hareketle Karabük ilinde görev yapan ve sosyal bilgiler dersine giren sosyal bilgiler öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri üzerinde bir alan çalışması yapılmıştır. Araştırmaya 95 sosyal bilgiler öğretmeni ve 145 sınıf öğretmeni katılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin somut olmaya kültürel mirasa ilişkin tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir. Başka bir deyişle; öğretmenlerin geleneksel sanatlar, kültürel bilinç, sosyal hayat, doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar ile sözlü gelenek konusundaki tutumlarının genel olarak olumlu olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin kültürel mirasa ilişkin tutumlarının demografik özellikleri açısından farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu çerçevede erkek ve kadın öğretmenlerin SOKÜM'a ilişkin tutumlarının hem genel hem de boyutsal açıdan anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla hem kadınların hem de erkeklerin tutumlarının olumlu ve birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına göre SOKÜM'a ilişkin tutumlarının hem genel hem de boyutsal açıdan anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna göre; kültürel mirasa ilişkin tutumun bütün yaş gruplarında birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Medeni duruma göre öğretmenlerin SOKÜM'a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmuş olup evli olan öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Alt boyutlar açısından geleneksel sanatlar, kültürel bilinç ve sözlü gelenek konusundaki öğretmen tutumlarının da medeni duruma göre anlamlı

farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu çerçevede Türk halk oyunlarının oynanması ve izlenmesinden hoşlanılması, Türk tarihini anlatan filmlerin ve dizilerin Türk kültürünün izlerini yansıttığı düşüncesi, demircilik, sepetçilik, semercilik, süpürgecilik gibi mesleklerinin Türk kültürünün aktarılmasında önemli bir role sahip olduğu düşüncesi, Türk halk müziğinin, Türk kültürü için önemli ve özelliklerini yansıtması, Safranbolu evlerinin, üstün sanat zevkini yansıtan mimarileri ve tüm yapıya yayılmış incelikli ahşap işçilikleriyle hayranlık uyandırması, Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılım isteği ve Türk gösteri sanatları (karagöz, kukla vb.) ilgili etkinliklere katılma durumu konularında evli öğretmenlerin daha olumlu düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Evli öğretmenlerin bekâr öğretmenlerden daha fazla bölgede oynanan geleneksel çocuk oyunlarının (kuyu, misket, toplu saklambaç vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inandıkları, Türk destanları hakkında bilgi sahibi oldukları, Türk kahvesi ve çay geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşündükleri, daha önce gitmedikleri yerlere gittiklerinde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek istedikleri söylenebilir. Bununla birlikte evli olan öğretmenlerin bekar öğretmenlerden daha fazla Çoban Bayramlarının (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zenginlik olduğunu, geleneksel çocuk oyunlarının kültür aktarıcısı olduğunu düşündükleri ve yöresel yemeklerin kültür taşıyıcısı olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Sözlü gelenek konusunda da evli olan öğretmenlerin bekar olanlardan daha fazla Türk masallarını (Keloğlan, Kırk Haramiler vb.) dinlemeyi ve yaşlıların, geçmişleri hakkında konuştukları zaman onları dinlemeyi sevdikleri belirlenmiştir.

Öğretmenlerin görev yaptıkları okula göre SOKÜM'a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sadece kültürel bilinç konusundaki tutumların görev yapılan okula göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla il merkezi ve köylerde çalışan öğretmenlerin, ilçe merkezinde çalışan öğretmenlerden daha fazla bölgede oynanan geleneksel çocuk oyunlarının (kuyu, misket, toplu saklambaç vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inandıkları, Türk destanları hakkında bilgi sahibi oldukları, Türk kahvesi ve çay geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşündükleri, daha önce gitmedikleri yerlere gittiklerinde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek istedikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin branşlarına göre SOKÜM'a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık olup SOKÜM konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin daha olumlu

tutulmlara sahip oldukları söylenebilir. Alt boyutlar açısından bakıldığında; geleneksel sanatlar ile doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar konusundaki tutumların branşa göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu çerçevede Türk halk oyunlarının oynanması ve izlenmesinden hoşlanılması, Türk tarihini anlatan filmlerin ve dizilerin Türk kültürünün izlerini yansıttığı düşüncesi, Demircilik, sepetcilik, semercilik, süpürgecilik gibi mesleklerinin Türk kültürünün aktarılmasında önemli bir role sahip olması düşüncesi, Türk halk müziğinin, Türk kültürü için önemli ve özelliklerini yansıtmaması, Safranbolu evlerinin, üstün sanat zevkini yansıtan mimarileri ve tüm yapıya yayılmış incelikli ahşap işçilikleriyle hayranlık uyandırması, Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılım isteği ve Türk gösteri sanatları (karagöz, kukla vb.) ilgili etkinliklere katılma durumu konularında sosyal bilgiler öğretmenlerinin daha olumlu düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sınıf öğretmenlerinden daha fazla yaşlıların iklim ve mevsimlere yönelik yaptıkları tahmin ve eski hesapların ilgilerini çektiği, mevsimlerle ilgili yapılan eski hesapları bildikleri ve 12 Hayvanlı Türk Takvimini öğrenmek istedikleri tespit edilmiştir.

Mesleki deneyim ile ilgili olarak öğretmenlerin SOKÜM'a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla SOKÜM konusunda 11-20 yıllık öğretmenlerin, 5 yıl ve altı ile 6-10 yıllık öğretmenlerden daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Alt boyutlar açısından geleneksel sanatlar, kültürel bilinç ile doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar ($F=2,843$; $p=0,038$) konusundaki tutumların mesleki deneyime göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede Türk halk oyunlarının oynanması ve izlenmesinden hoşlanılması, Türk tarihini anlatan filmlerin ve dizilerin Türk kültürünün izlerini yansıttığı düşüncesi, Demircilik, sepetcilik, semercilik, süpürgecilik gibi mesleklerinin Türk kültürünün aktarılmasında önemli bir role sahip olması düşüncesi, Türk halk müziğinin, Türk kültürü için önemli ve özelliklerini yansıtmaması, Safranbolu evlerinin, üstün sanat zevkini yansıtan mimarileri ve tüm yapıya yayılmış incelikli ahşap işçilikleriyle hayranlık uyandırması, Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılım isteği ve Türk gösteri sanatları (karagöz, kukla vb.) ilgili etkinliklere katılma durumu konularında 11-20 yıllık öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir. 11-20 yıllık öğretmenlerin 6-10 yıllık öğretmenlerden daha fazla bölgede oynanan geleneksel çocuk oyunlarının

(kuyu, misket, toplu saklambaç vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inandıkları, Türk destanları hakkında bilgi sahibi oldukları, Türk kahvesi ve çay geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşündükleri, daha önce gitmedikleri yerlere gittiklerinde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek istedikleri söylenebilir. Bununla birlikte 20 yıllık öğretmenlerin 6-10 yıllık öğretmenlerden daha fazla Çoban Bayramlarının (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zengin olduğunu, geleneksel çocuk oyunlarının kültür aktarıcısı olduğunu düşündükleri ve yöresel yemeklerin kültür taşıyıcısı olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalarla ilgili olarak 11-20 yıllık öğretmenlerin, 5 yıl ve altı ile 6-10 yıllık öğretmenlerden daha fazla yaşlıların iklim ve mevsimlere yönelik yaptıkları tahmin ve eski hesapların ilgilerini çektiği, mevsimlerle ilgili yapılan eski hesapları bildikleri ve 12 Hayvanlı Türk Takvimini öğrenmek istedikleri belirlenmiştir.

Çalışmada öğretmenlerin eğitim durumlarına göre SOKÜM'a ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre SOKÜM konusunda lisans mezunu olan öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Alt boyutlar açısından geleneksel sanatlar, kültürel bilinç, sosyal hayat, doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar ile sözlü gelenek konusundaki lisans mezunu öğretmenlerinin tutumlarının daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Önemli bir kültür destinasyonu olan Karabük ilinde faaliyet gösteren sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının olumlu olması beklenen bir durumdur. Öğretmenlerin bu tutumlarını sürdürmeleri önerilmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda Karabük ve dengi illerde karşılaştırmalı alan çalışmalarının yapılması; öğretmenlerin kültürel mirası koruma ve aktarma konusundaki gayretlerinin ortaya konulması açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdelazim Ahmed, T. S. (2017). Assessment of students' awareness of the national heritage (Case study: The preparatory year students at the University of Hail, Saudi Arabia). *Cogent Social Sciences*, 3(1), 1-26.
- Acar, M. (2011). *Karabük Safranbolu folkloru*. Karabük: Karabük Valiliği Yayını.
- Ahunbay, Z. (2007). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Akay, S. A. (2006). SOKÜM'ın tarih araştırmalarında kaynak olma özelliği. *Millî Folklor Dergisi*, 18(70), 38-55.
- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003) *İstatistiksel analiz teknikleri, SPSS'te işletme yönetimi uygulamaları*. Ankara: Emek Ofset Ltd. Şti.
- Alpar, R. (2010) *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinde örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlilik- güvenilirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu S., Yıldırım, E. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi Yayını.
- Ar, H. (2015). *SOKÜM'ın korunmasında turist rehberlerinin rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Aslan, Z. ve Ardemagni, M. (2006). *Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cites*. UNESCO- ICCROM.
- Baş, T. (2010). *Anket*. Ankara: Seçkin Yayıncılık ve San. ve Tic. Aş.
- Bayrakçı, Ö. F. (2015). Türk din mûsikîsi'nde "Mevlevî âyini" formuna genel bir bakış. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 139–152.
- Boxtel, C. V., Klein, S. ve Snoep, E. (2011). *Heritage education challenges in dealing with the past*. Amsterdam: Colophon
- Büyüköztürk, Ş.(2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Özkahveci, Ö. ve Demirel, F. (2004). Güdülenme ve öğrenme stratejileri ölçeğinin türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4 (2), 207-239.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010) *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B. Turner, L. A. (2015) *Research methods, design and analysis*. Twelfth Edition, England: Pearson Education Limited.

- Çakır, Ö. (2013). Çankırı’da yârân sohbetlerinin edebî cephesi yahut yârân edebiyatı. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, 1(1), 151–170.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Davis, D. and Cosenza, R. M. (1998). *Business research for decision making*. Boston: Pws-Kent Publishing Company.
- Davis, M. E. (2000). Archaeology education and the political landscape of American schools. *Antiquity*, 74 (283), 194-198.
- Demir, T. ve Özdemir, B. (2013). Türkçe eğitiminde Karagöz/gölge oyunları ile değer öğretimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 57-89.
- Deren, A. S. (2006). *Sanal ortamda kültürel miras enformasyon sistemlerinin kurulması ve Türkiye için durum analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilgiler Dergisi*, 28 (8), 1-19.
- Döğüş, S. (2015). Anadolu’da Hızır-İlyas kültü ve hıdrellez geleneği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 74: 77-100.
- Elçi, A. (1999). Semah geleneğinin uygulaması. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 12.
- Erdem, L. (2007). *Aydınlatmada sübjektif analiz için bilimsel anket yöntemlerinin uygulamalı incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (2003). *Pozitivist metodoloji: Bilimsel araştırma tasarımı istatistiksel yöntemler analiz ve yorum*. Ankara: ERK.
- Erkuş, A. (2009). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erman, D. O. (2012). Türk seramik sanatının gelişimi: toprağın ateşle dansı. *Online Thematic Journal of Turkic Studies*, 1, 18–33.
- Field, A. (2000). *Discovering statistics using SPSS for windows*. London: Thousand Oaks, Sage Publications, New Delhi.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji* (Haz: C. Güzel). Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Güngör, E. (2011). *Dünden bugünden: tarih, kültür, milliyetçilik*. Ötüken Neşriyat, Ankara.
- Gürbüz, Y. (2019). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarının SOKÜM unsurları bağlamında incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

- Gürçayır, S. (2011). SOKÜM'in korunması sözleşmesi üzerine eleştirel bir okuma. *Milli Folklor Dergisi*, 92, 5-12.
- Gürel, D. ve Çetin, T. (2019). Intangible cultural heritage attitude scale: validity and reliability study. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 8 (1), 82-102.
- Gürkan, B. (2015). *Sosyal bilgiler ders kitaplarının SOKÜM açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.
- Güvenç, B. (2010). *İnsan ve kültür*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Güvenç, B. (2013). *Kültürün ABC'si*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. and Anderson, R. E. (2010) *Multivariate data analysis: A global perspective*, 7th Edition, Pearson Education, Upper Saddle River.
- İlden, S. (2012). Türk minyatür sanatının gelişiminde dinin (İslamiyetin) etkisi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 5(9), 60-72.
- İlin, M. ve Segal, E. (2016). *İnsan nasıl insan oldu*. (Çev. A. Zekerya). İstanbul: Say Yayınları.
- Kafadar, T. (2021). Cultural heritage in social studies curriculum and cultural heritage awareness of middle school students. *International Journal of Progressive Education*, 17(2), 260-274.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. 5. Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kale, Nesrin, "Nasıl bir değerler eğitimi?", R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Aslan ve M. Zengin (Ed.), *Değerler eğitimi uluslararası sempozyumu içinde* (314-322), İstanbul: Dem Yayınları, 2007.
- Karakul, (2018). Türkiye'nin SOKÜM müzesini tasarlamak: bir iç mimari tasarım stüdyosu deneyimi. *Milli Folklor*, 30 (120), 140-157.
- Karakuş, C. (2017). Intangible cultural heritage acquirements affilitations in the social studies curriculum. *International Journal of Innovative Research in Education*, 4(1), 8-16.
- Karakuş, U. (2014). Türk atasözlerinde iklim algısı ve coğrafya. *Milli Folklor*, 102(26). 99-109.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kobotarian, N. (2013). *Tebriz âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı*. Karahan Kitabevi, Adana.
- Kokko, S. ve Dillon, P. (2011). Crafts and craft education as expressions of cultural heritage: individual experiences and collective values among an international group of women university students. *International Journal of Technology and Design Education*, 21 (4), 487- 503.

- Kolaç, E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Milli Folklor*, 21 (82), 19-31.
- Köksal, T. G. (2007). Kentsel koruma: kim için, neden, nasıl? (Der: Ö. Uğurlu, N.Ş. Pınarcıoğlu vd.), *Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları*, (içinde) Örgün Yayınevi, İstanbul.
- Krejcie, R. V. ve Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Kul, M. (2018). Türk'ün strateji ve zekâ oyunu "mangala". *Turkish Studies Volume*, 13/18, 979-990.
- Küçükaltan, D., Oğuzhan, A., Apak, S. ve Boyacıoğlu, E. Z. (2005). Bölgesel kalkınmada kültürel turizmin etkisi: Kırkpınar Yağlı Güreşleri örneği. *Trakya University Journal of Social Science*, 1(6), 1-22.
- Lowenthal, D. (1985). *Past is a foreign country*, Cambridge University Press, New York.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı kılavuz kitabı (4-5. sınıflar)*. Ankara. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>, [Erişim Tarihi: 26.01.2022].
- MEB. (2017). *Sosyal bilgiler öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. MEB Basımevi, Ankara, <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%BOLG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>, [Erişim Tarihi: 26.01.2022].
- Mfa, A. R., Reddy-Linga, S., Kucko, J. ve Prestwood, L. (2013). The importance of teaching cultural awareness in design education: Evidence from interior design. *Global Journal of Human Social Science Linguistics & Education*, 12(13), 39-45.
- Nakip, M. (2013). *Pazarlama araştırma teknikleri*. 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- NCSS (1994). *Expectations of excellence: Curriculum standards for social studies*. Washington: National Council for the Social Studies. <https://eric.ed.gov/?id=ED378131>, [Erişim Tarihi: 26.01.2022].
- Nunnally, J. C. ve Bernstein, I.H. (1994). The assessment of reliability. *Psychometric Theory*, 3, 248-292.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak SOKÜM. *Milli Folklor*, 100(25), 5-13
- Oğuz, Ö. (2009). SOKÜM ve kültürel ifade çeşitliliği", *Millî Folklor Dergisi*, Sayı: 82.
- Oğuzhan, Y. (2010). Dede Korkut hikâyelerinde sosyal hayat. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi I*, 193-211.
- Özdamar, K. (2001). *Spss ile biyoistatistik*, 4. Basım, Eskişehir: Kaan Kitabevi.

- Özdamar, K. (2004) *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-I*. Genişletilmiş 5. Baskı, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özmen, N. ve Eren, M. (2020). Safranbolu’da gastronomi turizminin geliştirilmesine yönelik bir araştırma. *International Academic Journal [Econder]*, 4 (1), 142-168.
- Padem, H., Göksu, A. ve Konaklı, Z. (2012). *Araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sarajevo: International Burch University.
- Pehlivan, A. (2015). *Açık ve örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında SOKÜM öğelerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Pelit, E. ve Türkoğlu, T. (2019). SOKÜM değerlerinin turizme yansımaları: ebru sanatı üzerine bir inceleme. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 101-118.
- Ryan, C. (1995) *Researching Tourist Satisfaction Issues, Concepts, Problems*, London: Routledge.
- See International Conference. (2004) *Globalization and Intangible Cultural Heritage*. Tokyo, Japan, 24–26 August 2004, available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001400/140090e.pdf>, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].
- Sekaran, U. (2003). *Research methods for business*. Fourth Edition, John Wiley & Sons Inc.
- SOKÜM’in Korunmasına İlişkin Sözleşme. (2003), <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264414/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].
- Sözer, E. (2008). Sosyal bilgiler dersinin tanımı, kapsamı ve ilköğretim programındaki yeri. İ. Yaşar, (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (s. 41–55). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, S. Tanrısever, C. ve Pamukçu, H. (2018). Geleneksel Türk okçuluğunun turizme kazandırılması. *1. Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Konferansı (01-03 Kasım 2018)*, Sapanca, Turkey, 128-133.
- Şengül, A. (2008). Türk kültüründe nevrüz ve Anadolu’da nevrüz kutlamaları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 26, 61–73.
- Şentürk, A. (2012). *UNESCO dünya miras listesinde yer almanın, ülke kültürel miras koruma politikalarına etkileri üzerine bir değerlendirme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tabachnick, B. G. ve Fidel, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. USA: Pearson Education Limited.
- Tanrıverdi, H. (2018). Din-kültür ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 595-601.

- Tavşancıl, E. (2002) *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Teyin, G. (2020). Kültürel bir miras; tören keşkeği geleneği. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 4 (2), 313-321.
- Tutkun, Ö. F. (2010). 21. yüzyılda eğitim programının felsefi boyutları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(30). 993-1016
- Tweed, C. ve Sutherland, M. (2007). Built cultural heritage and sustainable urban development. *Landscape and Urban Planning*, 83 (1), 62-69.
- Ulus, T., İnce, C. H., Aliustaoğlu, F. S. ve Melez, İ. E. (2010). Araştırma nasıl tasarlanır (I). *Adli Tıp Dergisi*, 24 (2), 40-47.
- UNESCO. (2001). *UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi*, <https://www.unesco.org.tr/pages/180/17>, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].
- UNESCO. (2021). What is Intangible Cultural Heritage? <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS veri analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uzun, B., Zaman, M. ve Birinci, S. (2021). Doğu Karadeniz’de SOKÜM’a bir örnek: ıslık dili (Kuşküy/ Çanakçı/ Giresun). *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 25(Özel Sayı), 106-127.
- Ünal, F. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan halk kültürü öğelerinin değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6 (14), 611-644.
- Vural, M. A., Tekiner, A., Karipçin, M. ve Güner, Ü. (2021). *Hüsn-i Hat*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayını
- Yamane, T. (2001). *Temel örnekleme yöntemleri*. Çev. A. Esin, M. A. Bakır, C. Aydın ve E. Gürbüzsel. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46 (Özel Sayı) 74-85.
- Yavaş B. , Deniz T. Karşılaştırmalı Bir Kültürel Coğrafya Araştırması: Bulak ve Yazıköy (Safranbolu) Kırsalında Keşkek Yapımı ve Kültürü. *JoHUT*. 2020; 10(3): 680-689.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (2), 65-84.
- Yeşilbursa, Cemil C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerde somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yurdakul, A. (2019). *Gastronomik bir değer ve kültürel miras olarak mesir macunu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Uluslararası Koruma Kurumları	27
Tablo 2: İnsanlığın SOKÜM'ı Temsili Listesi Türkiye Unsurları.....	30
Tablo 3: 2005 ve 2017 Yılı Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğretim Programındaki Kazanımlarda Kültürel Mirasla İlgili Olanlar.....	45
Tablo 4: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	46
Tablo 5: Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Dağılımı	46
Tablo 6: Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	46
Tablo 7: Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okullara Göre Dağılımı	47
Tablo 8: Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı	47
Tablo 9: Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Dağılımı.....	47
Tablo 10: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	47
Tablo 11: SOKÜM Tutum Ölçeğine Yönelik Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları	49
Tablo 12: Öğretmenlerin SOKÜM'a İlişkin Tutumları.....	51
Tablo 13: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Cinsiyetleri Açısından Karşılaştırılması.....	52
Tablo 14: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Yaşları Açısından Karşılaştırılması.....	53
Tablo 15: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	54
Tablo 16: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Görev Yaptıkları Okul Açısından Karşılaştırılması.....	56
Tablo 17: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Branşları Açısından Karşılaştırılması.....	57
Tablo 18: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Mesleki Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması.....	59
Tablo 19: Öğretmenlerin SOKÜM İle İlgili Tutumlarının Eğitim Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	61

EKLER

EK1: Anket Formu

Bu form, Karabük ilinde görev yapan öğretmenlerin Somut Olmayan Kültürel Miras hakkındaki görüşlerini ölçmek için oluşturulmuştur. Bu çalışmada toplanan veriler sadece akademik amaçlı olarak kullanılacak ve **kesinlikle kimseyle paylaşılmayacaktır**.

I. bölümde yer alan demografik sorular sınıflandırma yapabilmek için oluşturulmuştur. Aşağıdaki soruların **doğru ya da yanlış cevapları yoktur**. Bu nedenle sorulara **size en uygun** gelen cevabı vermeniz ve **eksiksiz** yanıtlanmanız, araştırma sonuçlarının sağlıklı olması açısından önemlidir.

Hasan ATILKAN
Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI
KBÜ Safranbolu Turizm Fakültesi

I. Demografik Sorular

- 1 Yaşınız .....
- 2 Cinsiyetiniz ( )Kadın ( ) Erkek
- 3 Medeni Durum ( )Evli ( ) Bekar
- 4 Görev Yaptığınız okul ( ) İl Merkezi ( ) İlçe Merkezi ( ) Belde ( ) Köy
- 5 Branşınız .....
- 6 Meslekteki Görev Süreniz ( ) 1 – 5 Yıl ( ) 5 – 10 Yıl ( ) 10 – 20 Yıl ( ) 20 Üzeri
- 7 Eğitim Durumu Lisans ( ) Yüksek Lisans ( )

II. Aşağıdaki maddeleri düşüncelerinize göre ayrı ayrı değerlendiriniz. Örneğin, 1. Maddede Bölgemizde oynanan geleneksel çocuk oyunlarının yaşatılmasının gerekliliği ile ilgili düşüncenizi işaretleyerek belirtiniz.

Madde No	SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS TUTUM ÖLÇEĞİ	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Bölgemizde oynanan geleneksel çocuk oyunlarının (kuyu, misket, toplu saklambaç, vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inanırım.				
2	Türk Destanları hakkında bilgi sahibiyim.				
3	Dini bayramlar ve mevsimsel bayramların (Ramazan, Kurban Bayramı, Hıdırellez vb.) sosyal ilişkileri güçlendirdiğini düşünürüm.				
4	Türk kahvesi ve çayın geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşünürüm.				
5	Bölgemizde düzenlenen festivallerin (Altın Safran Belgesel Film Festivali, Zümrüt Yenice Kültür ve Sanat Festivali vb.) kültürümüzün önemli bir parçası olduğuna inanırım.				
6	Türk Halk Oyunlarını oynamaktan ve izlemekten hoşlanırım.				
7	Türk tarihini anlatan filmlerin ve dizilerin Türk kültürünün izlerini yansıttığını düşünüyorum.				
8	Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılmak isterim.				
9	Geleneksel Türk giyim kuşama (kaftan, yazma, bindallı, şalvar vb.) ilgimi çeker.				
10	Çevremde Türk gösteri sanatları (Karagöz, Kukla vb.) İlgili etkinlik olunca katılırım.				
11	Yaşlılar, geçmişleri hakkında konuşunca onları dinlemeyi severim.				
12	Geleneksel Safranbolu Evleri, kültürümüzün gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir etkidir.				
13	Safranbolu lokumu, Türk damak zevkinin en önemli unsurlarından biridir.				
14	Daha önce gitmediğim bir yere gittiğimde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek isterim.				
15	Türk halk kültüründe komşuluk ilişkilerinin önemli bir yere sahip olduğunu düşünürüm.				
16	Türk Halk müziği, Türk kültürünün özelliklerini yansıtır.				
17	Safranbolu evleri, üstün sanat zevkini yansıtan mimarileri ve tüm yapıya yayılmış incelikli ahşap işçilikleriyle hayranlık uyandırıcıdır.				
18	Türk halk müziği, Türk kültürü için önemlidir.				
19	Türk masallarını (Keloğlan, Kırk Haramiler vb.) dinlemeyi severim.				
20	Yaşlıların iklim ve mevsimlere yönelik yaptığı tahmin ve eski hesapları ilgilimi çeker.				
21	Mevsimlerle ilgili yapılan eski hesapları bilirim.				
22	12 Hayvanlı Türk Takvimini öğrenmek isterim.				
23	Çoban Bayramları (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zenginliktir.				
24	Geleneksel çocuk oyunlarının kültür aktarıcısı olduğunu düşünürüm.				
25	Yöresel yemeklerin kültür taşıyıcısı olduğuna inanırım.				
26	Demircilik, sepetçilik, semercilik, süpürgecilik gibi mesleklerinin Türk kültürünün aktarılmasında önemli bir rol oynadığını düşünüyorum.				

27	Sünnet, düğün, ölüm gibi geçiş dönemlerinde yapılan uygulamaların sosyal dayanışmayı güçlendirdiğini düşünürüm.				
----	---	--	--	--	--

ÖZGEÇMİŞ

Hasan ATILKAN, ilk orta ve lise tahsilini Karabük'te tamamladıktan sonra Samsun 19 Mayıs üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü bitirdi. Üniversite bittikten sonra Milli eğitim bakanlığında sosyal bilgiler öğretmeni olarak göreve başladı. Kocaeli ve Karabük illerinde sosyal bilgiler ve coğrafya öğretmenliği görevlerinde bulundu. 18 yıllık öğretmenlik mesleğinden sonra idareci olarak görev aldı. Evli ve üç çocuk babasıdır. Halen Karabük Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulunda müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır.